

Sport terug in de wijk

Een studie naar de potentie van sporten in de openbare ruimte

Astrid Cevaal
David Romijn
Koen Breedveld
Gerge Emmen (NBB)
Esther Wender (NBB)

W.J.H. Mulier Instituut

Sport terug in de wijk

Een studie naar de potentie van sporten in de openbare ruimte

in opdracht van de Nederlandse Basketball Bond

**Astrid Cevaal
David Romijn
Koen Breedveld
Gerge Emmen (NBB)
Esther Wender (NBB)**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, oktober 2010

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

*Vormgeving omslag en realisatie drukwerk:
Arko Sports Media, Nieuwegein*

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
1. Inleiding	7
2. Literatuur over sport in de wijk	11
3. Sleutelinformanten: op zoek naar succesfactoren	13
3.1 Visie wijk sport	13
3.2 Orgware	14
3.3 Hardware playgrounds	16
3.4 Software playgrounds	23
4. Resultaten expertmeetings	29
4.1 Brainstormsessie 1	29
4.2 Expertmeeting 1	30
4.3 Brainstormsessie 2	31
4.4 Expertmeeting 2	32
5. Conclusies & aanbevelingen	35
5.1 Gemeenten	35
5.2 Sportbonden (en sportverenigingen)	37
6. Literatuur	41
Bijlage 1. Literatuurstudie	43
Bijlage 2. Overzicht geïnterviewde sleutelinformanten	55
Bijlage 3. Topicijst interviews sleutelinformanten	56
Bijlage 4. Case study: de basket & ruimte	57
Bijlage 5. Checklist case study de basket & ruimte	63
Bijlage 6. Topicijst case study de basket & ruimte	64
Bijlage 7. Verslag brainstormsessie 1	65
Bijlage 8. Verslag expertmeeting 1	68
Bijlage 9. Verslag brainstormsessie 2	74
Bijlage 10. Verslag expertmeeting 2	76

Voorwoord

In Streetwise Sporten heeft de Nederlandse Basketball Bond met plezier en overtuiging het voortouw genomen om het potentieel van sporten in de openbare ruimte te onderzoeken. In samenwerking met het Mulier Instituut werden interviews met stakeholders gehouden en meetings met experts uit de praktijk georganiseerd. Dit heeft veel waardevolle informatie opgeleverd over hoe Streetwise Sporten kan worden aangepakt.

In het project is tevens een aanzet gegeven tot het vormen van relaties tussen bonden, gemeenten, woningbouwcoöperaties en instituten zoals de Johan Cruyff Foundation en de Richard Krajicek Foundation. Zij hebben allen hetzelfde doel voor ogen, namelijk mensen in contact te laten komen met sport en ze te stimuleren tot meer bewegen. Dit is nog altijd een actueel onderwerp, zoals uit recentelijk verschenen rapporten blijkt: De Nederlandse bevolking beweegt nog steeds te weinig! Hier ziet de Nederlandse Basketball Bond een uitdaging in, die zij graag aangaat. Tijd voor actie!

Het project was een stap in de goede richting om sport terug te krijgen in de wijk. Nu is de tijd aangebroken dat deze relaties worden versterkt en uitgebreid. Dit zal uiteindelijk moeten leiden tot een structureel "Streetwise-aanbod", waarmee het plezier en genot dat sport kan bieden, voor iedereen aantrekkelijk en toegankelijk wordt gemaakt.

Jan-Wim Stals
Directeur Nederlandse Basketball Bond

Samenvatting

In opdracht van de Nederlandse Basketball Bond (NBB) heeft het W.J.H. Mulier Instituut onderzoek gedaan naar factoren die de laatste jaren meer en minder succesvol zijn geweest in het terugbrengen van de sport in de wijk. Het doel hiervan was sportbonden te stimuleren een alternatief wijkaanbod te ontwikkelen.

Opzet onderzoek

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een viertal meetinstrumenten:

1. Literatuurstudie over sport en bewegen in de wijk.
2. Interviews met achttien sleutelinformanten van foundations, sportkoepels- en bonden, gemeenten, sociale wetenschap en bedrijfsleven.
3. Case study basketbalpleintjes in vier gemeenten.
4. Viertal expertmeetings met medewerkers van bonden, foundations, gemeenten en woningbouwcorporaties.

Conclusies en aanbevelingen

De belangrijkste conclusies uit bovenstaande deelstudies en aanbevelingen voor respectievelijk gemeenten en de georganiseerde sport, zijn als volgt:

Ten aanzien van gemeenten

De kracht van de veldjes zit in de **uniciteit** van een playground, opdat gebruikers en omwonenden er trots op zijn en het een trekpleister wordt. Daarnaast wordt aanbevolen tenminste twee kleine playgrounds aan te leggen, die qua sporttak herkenbaar zijn, in plaats van één grote multifunctionele playground, die ondanks de veelzijdigheid wordt geclaimd door een dominante sport en groep.

Bij het bepalen van het aanbod kan niet worden voorbij gegaan aan een **behoefteonderzoek** onder bewoners. Breed draagvlak is noodzakelijk wil de toekomstige voorziening een succes worden. Het heeft weinig zin om verwaarloosde plekken op te knappen, zonder te weten wat de oorzaak van de verloedering is en/of in te spelen op eventuele nieuwe wensen van bewoners.

Om een succesvolle sport- en speelplek te realiseren is het van belang om binnen de groep betrokkenen (buurt, onderwijs, sport), **aan één organisatie de eindverantwoordelijkheid te geven** voor de gang van zaken rondom de playground. Die eindverantwoordelijkheid betreft dan zowel de realisatie, het beheer/onderhoud en het activiteitenprogramma.

Voorwaarde voor bewoners om buiten in hun wijk te sporten is het gebruik kunnen maken van een **mooie, schone en veilige sport- en speelvoorzieningen**. Gemeenten (afdelingen beheer & onderhoud) zullen deze voorzieningen wekelijks moeten bezoeken en onderhouden, eventueel in samenwerking met gebruikers en activiteitenbegeleiders. Reeds verwaarloosde voorzieningen of beschadigde materialen dienen te worden verwijderd. Op het gebied van veiligheid kan gedacht worden aan een verkeersluwe omgeving, omheiningen en hufterproof- en kindvriendelijke materialen.

Voor een optimale bezettingsgraad is het aanbevelingswaardig om **schoolsportverenigingen** te betrekken bij de wijk sportvoorzieningen, opdat de leerlingen van de deelnemende scholen beperkte afstand hoeven af te leggen om buiten de schooluren te kunnen sporten. Ze krijgen trainingen van clubtrainers op een locatie in de wijk, worden lid van de sportvereniging en spelen uiteindelijk mee in de reguliere competitie. Gemeenten kunnen een beroep doen op sportbonden om hun doelstellingen ten aanzien van sport in de wijk te bewerkstelligen.

Ten aanzien van sportbonden

Voor sportbonden die sportactiviteiten in de wijk willen bieden, is het belangrijk om onderling, maar ook met de wijk sportgerichte foundations **samenwerking** te zoeken. Daarnaast is het belangrijk aansluiting te vinden bij bestaande samenwerkingsverbanden op wijk/ buurtniveau binnen gemeenten. Gemeenten die wijken willen verbeteren en buurtparticipatie stimuleren zijn eerder bereid te willen ondersteunen indien er een breed gedragen plan ligt met een visie waarbij sprake is van een heldere taakverdeling en uitzicht op structurele activiteitenbegeleiding. Bij voorkeur gebeurt dit in samenwerking met lokale sportverenigingen. Het waarborgen van continuïteit van het aanbod is een pré tijdens verkenningsgesprekken met de financier. Naast gemeenten dragen steeds meer woningbouwcorporaties en bedrijven een steentje bij aan de financiering van wijkvoorzieningen.

Het advies is om **de omliggende sportverenigingen te betrekken** bij de invulling van de activiteiten en/of inrichting van een regie- of werkgroep. Buiten kijf staat het belang van **goede kwalitatieve activiteitenbegeleiding** bij de playgrounds om ervoor te zorgen dat meerdere doelgroepen aan het sporten toe komen. Professionals en trainees (lees: jongeren of bewoners uit de wijk) kunnen samen zorg dragen voor de georganiseerde activiteiten, die zijn afgestemd op de behoeften van deelnemers. Voor het betrekken van jeugd uit achterstandswijken is het samenwerken met jongerenwerkers (met een sportaffiniteit) gewenst. Sportbonden kunnen sportverenigingen ondersteunen bij het ontwikkelen van een pakket met (spel)materialen en het organiseren van een eventuele bijscholingscursus met betrekking tot de doelgroep(en). Tevens wordt aangeraden om alternatieve vormen van lidmaatschap te overwegen, zodat de drempel om op traditionele wijze lid te worden van een vereniging, dat wil zeggen met verplichtingen en verwachtingen, wordt weggenomen.

Streetwise aanbod biedt **kansen** om sport terug te brengen in de wijk. De buurt en de georganiseerde sport zijn erbij gebaat. De playground vormt een welkome aanvulling op de eigen accommodatie. Dat lost een eventueel gebrek aan velden niet op, maar creëert wel een ontmoetingsplaats waar (jeugd-) leden elkaar treffen buiten de vereniging. Het zorgt ervoor dat sport weer zichtbaar wordt voor groepen, waarvan de actieradius klein is en waar het lidmaatschap bij een sportvereniging niet vanzelfsprekend is. Het realiseren van een succesvolle playground, waar ook de georganiseerde sport bij betrokken is, zal echter in de praktijk niet altijd eenvoudig zijn. Als buitenaccommodatie blijft de playground kwetsbaar voor weersinvloeden en de noodzaak om met meerdere partijen samen te werken kan zorgen voor meningsverschillen over doel, doelgroep en budgettering.

Diverse studies tonen aan dat sport succesvol kan worden teruggebracht in de wijk. Het is zaak om pilots uit te zetten bij goed lopende playgrounds, zodat bekeken kan worden hoe de georganiseerde sport hierbij betere aansluiting kan vinden ter versterking van de georganiseerde sport.

1. Inleiding

De afgelopen jaren zijn open ruimtes in de stad volgebouwd, verenigingen gefuseerd en soms verplaatst naar nieuwbouwwijken. Wat resteert in de stadscentra zijn fitnesscentra en her en der stukjes openbare ruimte (parken, pleinen). Gebrek aan groene ruimte biedt daarbij nauwelijks stimulansen om actief te worden en nodigt vooral uit tot rondhangen, tot vernielzucht en balorigheid. Sportvelden zijn er nauwelijks te vinden, straten zijn er vanwege het drukke verkeer onveilig en parken en pleinen nodigen er door achterstallig onderhoud en een aanbod dat niet aansluit op de wensen van de doelgroep niet uit tot sport en bewegen.

In die context hoeft het niet te verbazen dat de sportdeelname en het lidmaatschap van sportverenigingen in de dichtbevolkte binnensteden op een lager peil ligt dan in minder dichtbevolkte delen van het land. De actieradius van de inwoners is doorgaans lager, mede omdat het autobezit lager ligt, waardoor de afhankelijkheid van de directe woonomgeving om te sporten groter is.

Toch zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven genomen om sport en spel weer terug te krijgen in de wijk. Zowel de Johan Cruyff Foundation (JCF) als de Richard Krajicek Foundation (RKF) hebben een actieve rol gespeeld in het aanleggen van sportieve ‘playgrounds’ in de wijk. Inmiddels zijn er meer dan honderd Johan Cruyff Courts¹ en meer dan vijftig Richard Krajicek Playgrounds². Verder zijn er diverse concepten in omloop die met elkaar delen (Nike’s Zone parcs, sportieve vernieuwingsplekken in Rotterdam, Marc Lammers Plaza’s) dat ze een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving bieden die kinderen uitnodigt om weer actief te worden. Vaak gaat de aanleg van dergelijke sportieve speelplekken gepaard met de organisatie van activiteiten door scholen, sportbuurtwerkers en/of sportverenigingen. Het gevolg daarvan is dat, met hulp van andere (sport-)organisaties, desolate ‘no-go areas’ in de stad werden omgetoverd tot broeiplaatsen van sportieve activiteit en jeugdig spelplezier. Nieuwe organisatievormen als ‘schoolsportverenigingen’ vormen daarbij een waardevolle schakel tussen de locaties in de wijken en de verenigingen (Boonstra 2009).

Investeren in sportvoorzieningen in de wijk kan ertoe bijdragen dat de jeugd weer meer sportief actief wordt en dat verenigingen weer tot leven komen. Daar kunnen ook andere sporten van profiteren dan alleen voetbal en tennis. Op tal van plaatsen in Nederland liggen bijvoorbeeld basketballpleintjes. Het doorsnee basketballpleintje bestaat uit een of twee betonpalen met een stalen basket met of zonder netje, al dan niet boven of achter een voetbaldoeltje en met of zonder officiële belijning op een strak geasfalteerde vloer. Officiële tellingen bestaan er niet, maar uitgaand van tien van dergelijke pleintjes per gemeente betekent dit dat er in Nederland de afgelopen jaren zo’n 4.000 van dergelijke ‘playgrounds-avant-la-lettre’ moeten zijn aangelegd. Daarmee behoren basketballpleintjes tot de populairste openbare sportvoorzieningen in Nederland. Deze zijn overigens niet altijd even succesvol. Menig pleintje heeft te leiden gehad van vandalisme, slijtage en/of van achterstallig onderhoud, en nodigt jaren na dato nog weinig uit tot gebruik. Klaarblijkelijk volstaat het niet om alleen enkele sportattributen in de openbare ruimte te plaatsen en is voor een wervende werking meer nodig dan alleen een eenmalige investering in ‘hardware’ (vgl. Heinemijer en Pouw 1993).

¹ Hover en Romijn (2010); zomer 2010 stond de teller op 122.

² Vermeulen, Verweel en Van Veen (2010)

In de vorm van het moderne ‘streetball’ worden deze pleintjes in toenemende mate herontdekt als mogelijkheid om het basketball weer populairder te maken. Ook voor andere takken van sport – hockey, (beach)volleybal, turnen/streetdance, atletiek/trimmen/joggen, skateboards, skeelers – geldt dat er pogingen zijn of worden ondernomen om de sport weer terug in de wijk te krijgen. Sommigen daarvan zijn succesvol, anderen minder.

Een succesvolle terugkeer van sport in de wijk en in de openbare ruimte stelt eisen aan de wijze waarop dat aanbod wordt vormgegeven. De Cruyff Courts, Richard Krajicek playgrounds en andere innovatieve concepten geven aan dat de sport met succes terug in de wijk kan worden gebracht. Veel van de langer bestaande voorzieningen werden in de jaren zeventig en tachtig echter aangelegd vanuit een visie op jeugd en bewegen die eerder getuigt van conceptuele armoede dan van inspiratie. De vormgeving laat te wensen over, er vindt weinig tot geen onderhoud plaats waardoor de pleintjes al snel een verloederde indruk maken en er zijn niet of nauwelijks relaties met verenigingen (en vaak ook niet met scholen of andere organisaties).

Doelstelling onderzoek

Doel van het onderzoek was om lessen te trekken uit de projecten die de laatste jaren meer en minder succesvol zijn geweest in het terug brengen van de sport in de wijk, teneinde het denken hierover onder sportbonden te stimuleren. De sportbonden die gezamenlijk de intentie hebben om wijk sport nieuw leven in te blazen worden ‘Streetwise-bonden’³ genoemd. De NBB fungeerde daarbij als voortrekker van het project en opdrachtgever voor het onderzoek. In het onderzoek zijn de mogelijkheden en noodzakelijke stappen om sport en de sportverenigingen weer terug te brengen in de wijk verkend en is een aanzet gegeven tot een strategie om dat doel te bereiken.

Opzet onderzoek

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van meerdere bronnen en methoden. Met een combinatie van methoden hopen we recht te doen aan het feit dat informatie meervoudig is. Informatie wordt op meerdere wijzen opgeslagen, is te vinden bij mensen op uiteenlopende posities (eindgebruikers, onderzoekers, beleidsmakers) en beslaat altijd een deel van de maatschappelijke werkelijkheid. Voor dit onderzoek zijn vier deelonderzoeken uitgezet:

1. **Literatuurstudie:** Een beperkte studie naar de literatuur die er de afgelopen jaren over sport en bewegen in de wijk is verschenen.
2. **Interviews sleutelinformanten:** Door middel van face to face interviews met sleutelinformanten is op zoek gegaan naar de kritische factoren die hebben bijgedragen aan het succes van ‘best practices’ als Cruyff Courts, Krajicek playgrounds, Nike’s Zone Parcs en andere sportieve vernieuwingsplekken in Nederlandse steden. Factoren die een rol spelen in het succesvol realiseren (financiering, samenwerkingsverbanden) en later het succesvol gebruik van playgrounds zijn geanalyseerd vanuit een integraal perspectief. Er is niet alleen gekeken naar wat potentiële gebruikers aantrekt in deze sport- en spelplekken, maar ook hoe ze aantrekkelijke investeringen kunnen worden voor lokale beleidsmakers en de bedrijfsmatige partners eromheen.

³ Streetwise-bonden: KNAU, NBB (badminton), NBB (basketball), NHV, JBN, KNKF, KNKV, NTTB, NeVoBo, KNLTB, NJBB, KNSB, KNGU, KNVB

Verder is aandacht besteed aan de rol van andere organisaties rondom de playgrounds, zoals bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen, welzijnsorganisaties en organisaties die innovatie stimuleren. Het accent lag daarbij op playgrounds als permanente sport- en speelvoorzieningen en niet op voorzieningen met een tijdelijk, rondreizend karakter. In totaal zijn achttien personen geïnterviewd (zie bijlage 2/3).

3. **Case study basketbalpleintjes:** In deze deelstudie is het fenomeen ‘basketbalpleintje’ aan een nadere analyse onderworpen. Hoe intensief (en door wie) wordt er gebruik gemaakt van de pleintjes, hoe verhoudt het gebruik zich tot het gebruik van andere openbare voorzieningen en van andere playgrounds en wat verklaart de eventuele verschillen? Hoe kijken jongeren en omwonenden tegen de basketbalpleintjes aan en met welke ideeën werden er zoveel van die voorzieningen aangelegd? Voor dit onderdeel is samengewerkt met studenten van de Academy of Leisure van de NHTV, die een analyse hebben gemaakt van het gebruik van basketbalpleintjes in vier gemeenten, onder andere aan de hand van interviews met gebruikers en omwonenden.

Omdat deze deelstudie puur betrekking heeft op basketbal is ervoor gekozen de resultaten op te nemen in de bijlage van deze rapportage (zie bijlage 4/5/6).

4. **Expertmeetings:** Tussen 19 februari 2010 en 31 mei 2010 zijn vier expertmeetings gehouden voor verschillende partijen (bonden, foundations, gemeenten en woningbouwcorporaties; zie bijlagen 7 t/m 11 voor details over opzet en aanwezigheid bij de expertmeetings). Tijdens de expertmeetings is verslag gedaan van de bevindingen uit de andere deelstudies en zijn de conceptplannen voor de uitrol van Streetwise-aanbod en de verzamelde succesfactoren voorgelegd en getoetst. Verder werd gepolst in hoeverre er draagvlak bestond voor een ‘streetwise’ sportaanbod en of er ook bereidheid bestond tot samenwerking en investering.

Leeswijzer

In deze afsluitende rapportage vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Met de rapportage hopen we de aanzet te geven tot de eerste te nemen stappen voor een gezamenlijk Streetwise-beleid. Het rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk twee vatten we de uitkomsten uit de literatuurstudie rondom de ontwikkelingen binnen wijksport samen. In hoofdstuk drie doen we verslag van de interviews met sleutelinformanten. Hoofdstuk vier beschrijft de output van de brainstormsessies en expertmeetings die hebben plaatsgevonden. Algemene conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van de literatuur, interviews, case study en expertmeetings worden puntsgewijs behandeld in hoofdstuk vijf. In de bijlagen treft u het verslag aan van de case study naar de ervaringen met en het gebruik van basketbalvoorzieningen in de wijk, plus meer detailinformatie over c.q. voortkomend uit de vier deelstudies.

2. Literatuur over sport in de wijk

Er is de afgelopen jaren veel gezegd en geschreven over ‘sport in de wijk’. Voor deze literatuurstudie hebben we de literatuur verdeeld over twee categorieën. Enerzijds de literatuur waarin het concept van de playground centraal staat, waarin voornamelijk wordt stilgestaan bij het fysieke aanbod in de wijken. TNO heeft in 2008 een publicatie uitgebracht waarin de succesfactoren van playgrounds beschreven staan. Ook zijn recentelijk rapportages verschenen over de Richard Krajicek Playgrounds en de Johan Cruyff Courts. Anderzijds is er tamelijk veel literatuur te vinden die betrekking heeft op het gemeentebestuur en de inrichting van straat- en wijkssport. De belangrijkste bevindingen worden in dit hoofdstuk uiteengezet. Een meer uitgebreide uiteenzetting van de inhoud van de diverse studies is opgenomen in bijlage 1.

Georganiseerde sport in de wijk

Bij gebrek aan centraal in de wijk gelegen sportverenigingen zijn trapveldjes en andere sportplekken ontstaan om in de sportbehoeften van bewoners te kunnen blijven voorzien. De Johan Cruyff Foundation beschouwt haar Courts ook als mogelijke brugfunctie tussen het ongeorganiseerde straatvoetbal en het georganiseerde verenigingsvoetbal (Breedveld, Romijn en Cevaal, 2009). Ook Richard Krajicek, initiatiefnemer van Richard Krajicek Playgrounds, besloot zich voor sport in minder kansrijke wijken in te zetten, omdat sport daar nagenoeg was verdwenen en hij vond dat de jeugd de ruimte moet krijgen om te spelen en bewegen (Vermeulen, Verweel en Van Veen, 2010). Op de Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds geven sportverenigingen er trainingen en clinics (Van der Meulen, Breedveld, Romijn en Baas, 2008; Vermeulen et al., 2010), maar de bemoeienis van de verenigingen in de buurt met interesse voor het veldje is doorgaans gering (Breedveld et al., 2009). Hoe krijgen Streetwise-bonden het voor elkaar om ze wel betrokken te krijgen bij de publieke playgrounds?

Schoolsportvereniging

Bij een schoolsportvereniging krijgen de kinderen trainingen van clubtrainers op een locatie in de wijk. Via scholen zijn de contacten gelegd. Het doel van schoolsportverenigingen is om kinderen in de basisschoolleeftijd, die wonen en leven in wijken waar vrijwel geen sportverenigingen zijn gesitueerd, de optimale mogelijkheid te bieden om in hun directe woon- en leefomgeving in georganiseerd verband structureel te sporten met als ultiem doel lidmaatschap van een sportvereniging (Boonstra, Hermens en Van Wonderen, 2009). Uit het onderzoek van Boonstra blijkt dat 56 procent van de kinderen die deelnemen aan een proeftraining lid worden van de schoolsportvereniging. Van de kinderen die lid zijn van een schoolsportvereniging zit 44 procent ook nog op een andere sport. In 2008 was dit nog 28 procent, dus dit impliceert dat sporten bij een schoolsportvereniging kinderen stimuleert meer te gaan sporten. Tegenstrijdig met het resultaat is echter het aantal kinderen dat niet sport buiten de schoolsportvereniging in 2009 is toegenomen van 21 procent naar 38 procent. Daarnaast is het aantal kinderen dat in de buurt of op straat sport afgenomen van 45 procent naar 22 procent. Het kan zijn dat een aantal responderende kinderen meerdere sporten doet bij de schoolsportvereniging (Boonstra et al. 2009). In de aanbevelingen staat geformuleerd dat het naast het leveren van maatwerk, een goede match tussen vraag en aanbod, het van belang is dat de schoolsportvereniging goed bij de reguliere sportverenigingen is ingebed. Hierin zouden de sportbonden een rol kunnen betekenen. Daarnaast wordt gepleit voor het benutten van buurtpleinen, opdat de leefbaarheid en de kindvriendelijkheid van buurten op een positieve manier wordt beïnvloed.

Succesvolle playgrounds

Een succesvolle playground is een openbare plek in de wijk, die door behoorlijke aantallen gebruikers bezocht wordt. De playgrounds die goed gebruikt worden voldoen aan een aantal basisrandvoorwaarden, zoals veiligheid, onbeschadigd materiaal en vrij van rotzooi (Bakker, De Vries, Van den Boogaard, Van Hirtum, Joore & Jongert, 2008; Breedveld et al., 2009; Frelier, Van Lindert, Nielander 2009; Duijvestijn, Van Eck, Kuitert, 2010). Veel van de jeugdige gebruikers van playgrounds wonen binnen een straal vierhonderd à vijfhonderd meter van de sportlocatie (Bakker et al., 2010; Breedveld et al., 2009; Duijvestijn et al., 2010), hoe jonger hoe dichterbij de kinderen wonen. Met bovenstaande suggestie om met de schoolsportverenigingen meer gebruik te maken van openbare ruimten in plaats van verdede gymlokale en sporthallen (Boonstra et al., 2009) wordt het gebruik van de playgrounds nog meer gestimuleerd. Ook los van de setting van een schoolsportvereniging kunnen verenigingen meer initiatief nemen om de extra veldjes, buiten het clubterrein om, te gebruiken om de sport te promoten en de wijkfunctie te vervullen.

Sociaal kapitaal

Een van de pluspunten van een goed lopende playground is dat het een kruispunt van ontmoeting in de wijk is, wat als startpunt kan dienen voor het bevorderen van sociale cohesie (Vermeulen, 2008). Veel beleidsmakers op lokaal niveau grijpen vanuit dat standpunt de mogelijkheid aan om dergelijke voorzieningen aan te leggen. Het actief bezig zijn op deze wijkvoorzieningen kan mogelijk leiden tot integratie en participatie van bevolkingsgroepen (Vermeulen, 2008; Frelier et al., 2009), maar op de meeste playgrounds zijn door allochtone kinderen en jongeren oververtegenwoordigd (Bakker et al., 2008; Breedveld et al., 2009; Van Lindert et al., 2009). Om uitsluiting van bepaalde groepen te voorkomen en de ontwikkeling van het sociaal kapitaal (van jongeren) te verbeteren is professionele begeleiding noodzakelijk (Van der Meij, 2008; Vermeulen, 2008). Met de inzet van sportbuurtwerkers bestaan goede ervaringen (Vermeulen et al., 2010). Sportspecifieke kennis is aanwezig bij de sportverenigingen, dus daarin kan de georganiseerde sport een waardevolle rol vervullen en de samenwerking opzoeken.

3. Sleutelinformanten: op zoek naar succesfactoren

In dit hoofdstuk staat de verworven informatie uit de interviews met achttien sleutelpersonen centraal (zie bijlage 2). Alle sleutelpersonen waren vanuit de sport bij belangrijke projecten betrokken of houden zich bezig met de vormgeving van de openbare ruimte. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een topiclijst (zie bijlage 3). Aanvankelijk lag de focus van de interviews op pleintjesbasketball en op de doelgroep jeugd, later in het onderzoeksproces is dit perspectief verbreed en is ook gesproken over andere doelgroepen en over andere typen sportieve speelplekken. Achtereenvolgens gaan we in op de visie op wijk sport (3.1), op de betrokken organisaties (orgware; 3.2), op de voorzieningen (hardware; 3.3) en op de aangeboden activiteiten (software; 3.4).

3.1 Visie wijk sport

Alle respondenten geloven dat sport- en bewegen kan bijdragen aan het maatschappelijk welbevinden van mensen. De playgrounds in alle verschijningsvormen bieden toegang tot het doen van sportactiviteiten.

De bevroegde ambtenaren van de gemeenten Eindhoven en Utrecht stemmen in met de meerwaarde van sport voor de maatschappij. Hoewel ze enerzijds ‘sport als doel’ (lees: sport is leuk om te doen) als uitgangspunt hebben, zien beiden veel kansen om sport als middel in te zetten. In toenemende mate worden dwarsverbanden gelegd tussen sport en andere sectoren. Ook gemeenten hebben de opdracht om alternatieven te zoeken voor de traditionele sport. Het college in Eindhoven investeert bijvoorbeeld extra geld in de openbare ruimte. De gemeente wil een kwaliteitsimpuls geven aan dergelijke voorzieningen door ook in begeleiding/menskracht te investeren. Zij willen dat jongeren uit de wijken meer betrokken raken en ook meer basisscholen met het oog op voor- en naschoolse opvang. Er is een combinatiefunctionaris aangetrokken, die vanuit scholen ook buurtgericht te werk moet gaan. Ook maakt deze functionaris gebruik van sportverenigingen.

Renders (Eindhoven): *“We hebben erkend dat verenigingen meer moeten bieden dan hun kernactiviteiten. Dus dat ze ook een wijkfunctie krijgen. Dat betekent dat je iets van de verenigingen vraagt. En we denken dat ze daar onvoldoende voor zijn toegerust om dat te kunnen invullen. En dat is de reden dat de raad heeft besloten om en de sportraad te professionaliseren en er is extra geld gegeven om de sportraad een kwaliteitsslag te laten maken om met name de functie van verenigingsondersteuner beter in te kunnen vullen. Hiervoor subsidiëren we € 80.000,- extra per jaar, ten behoeve van de omliggende wijken.”*

Als hoofduitvoerder is Jeroen Vermeulen (USBO) betrokken bij het empirisch onderzoek naar de effecten van Richard Krajicek Playgrounds. Hij vindt het goed dat er dergelijke faciliteiten en voorzieningen zijn, als alternatief voor de georganiseerde sport (lees: verenigingssport) of juist als opstap naar de verenigingen. Tegelijkertijd dient volgens hem gewaakt te worden voor versnippering. Er zijn tegenwoordig veel instanties die zich rondom en/of in de wijken bewegen ter bevordering van het woon- en leefklimaat. Krachten bundelen is dan ook het devies.

Vermeulen vindt niet dat sportveldjes het strijdtoneel moet worden van al deze partijen. Iets dat volgens hem pleit voor de Richard Krajicek Foundation is dat zij ontzettend veel zorg besteden aan niet alleen het gegeven dat er een veldje ligt, maar ook dat er op een goede manier sportactiviteiten op worden georganiseerd. Een gemeente zou moeten kijken naar een totaalpakket en niet alleen denken: *‘leuk zo’n veldje, kost ons niet zoveel, hup leg maar aan.’*

Een partner van de RKF die nauw samenwerkt rondom speelruimte in de grote steden is het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB). Gezamenlijk ontwikkelen zij een visie op de Gezonde Playgrounds. De Gezonde Playgrounds zijn speel- en sportplekken die zo zijn ingericht dat ze uitnodigen om er veel tijd door te brengen, veel te bewegen en samen met anderen te verkeren. Daarnaast willen de initiatiefnemers deze playgrounds zo ‘aankleden’ dat ze een gezonde uitstraling hebben. Bij het concept van de Gezonde Playground staan 4 peilers centraal:

- Actief – meer georganiseerd aanbod
- Betrokkenheid – van jongeren en buurtbewoners
- Vreedzaam – afgeleide van de vreedzame school/wijk
- Meer groen – rondom de playground

In het kader van straat- en wijk sport spraken Jeroen Joon van de Zoneparc Foundation en Marc Lammers (Marc Lammers Plaza) zich expliciet uit over de verbinding tussen buurt, onderwijs en sport. Waarbij de school een regisserende rol heeft.

Joon (Zoneparc Foundation): *“Dus je neemt sport- en bewegen als school ook op als visie, als beleid. Dat is een belangrijk onderwerp, want het is belangrijk om scholen actief te maken op dit front. Zoneparc is geen plein met plakkers. Het gaat erom dat we het pesten laten afnemen, fysieke activiteiten laten toenemen, integratie jongens, meisjes laten toenemen. En dit zijn uitspraken die we echt horen van kinderen en daar gaat het ons om. Dit zegt voor ons alles.”*

Lammers benadrukt overigens vanuit het oogpunt sponsoring, dat er een vierde categorie aan toegevoegd kan worden, het bedrijfsleven. Eén van de zaken die Marc Lammers verder is opgevallen in het domein van sport en bewegen is dat kinderen veel minder bewegen dan vroeger.

Lammers: *“Voor twee stoepranden komen ze niet meer naar buiten, zeg ik altijd. Dat vinden ze te saai. Thuis worden ze uitgedaagd door interactieve spelletjes en dan komen ze op het schoolplein die er nog hetzelfde uitziet als tachtig jaar geleden.”*

3.2 Orgware

De term die ook met enige regelmaat wordt gebezigd in het kader van wijk sport- en straatsport is de term ‘orgware’. In deze notitie koppelen we deze term aan het faciliteren van een aantal zaken rondom openbare sport- en speelplekken, zoals het beheer en onderhoud. De eigenaar van de playgrounds draagt de eindverantwoordelijkheid over zowel de hard-, soft- en orgware.

Eigenaar, financier

Negen van de tien keer heeft de gemeente geïnvesteerd in de openbare sport- en speelplekken, maar in een enkel geval heeft de woningbouwcorporatie dit gedaan. Los van de vraag wie de investeringen heeft gedaan, is lang niet altijd duidelijk wie er ‘eigenaar’ van is of zich zou moeten voelen. Het gaat om ‘investeren’ in brede zin. Aanleggen van een playground is vers één, maar het gebruik, de programmering en het onderhoud vers twee. Volgens het NISB heeft niet iedere gemeente een afdeling speelruimtebeleid. Dan valt het onder welzijn of stedelijk beheer, wijkbeheer. Het is heel divers.

L’Abbee: *“En dat is ook gevaarlijk, want dan valt het overal en nergens onder.”*

Volgens de Johan Cruyff Foundation (JCF), de KNVB en InnosportNL ligt de kracht van een succesvolle playground in het samenbrengen van de juiste partijen, partijen die ‘eigenaar’ willen worden. Dit draagt zorg voor de bescherming van het bestaansrecht. Er moet voldoende draagvlak zijn. De praktijk is echter dat partijen zich graag committeren, maar niet daadwerkelijk betrokken raken. Daarom wordt geadviseerd om zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij bestaande samenwerkingsverbanden of omgevingsfactoren zoals scholen en speeltuinverenigingen.

Carole Thate, directeur van de JCF en van de stichting Cruyff Court KNVB Velden geeft aan dat de Cruyff Courts vaak bij iets bestaands worden aangelegd, bij een school, een buurthuis of een speeltuinvereniging of waar een corporatie een wijkbeheerder heeft aangesteld, zodat er een bepaalde mate van beheer en toezicht is. Deze foundation vindt brede gedragenheid van belang. Ook Piet Hubers van de KNVB haalt het belang van de beheerder aan. De succesvolle concepten hebben een heel actieve wijkbeheerder, die het veldje als zijn eigendom beschouwt en die daar activiteiten op organiseert. Bij voorkeur in samenwerking met de lokale sportverenigingen. Het gaat hem erom dat er iemand is die het proces bewaakt en niet alleen in gang zet. Er moet een aanjager zijn die het als ‘zijn veldje’ beschouwt. De woningbouwcorporaties zijn, zoals uit de literatuur bleek, soms ook betrokken bij de financiering van de sport- en speelplekken in de wijken waar hun woningen gesitueerd zijn. Zij investeren in dergelijke voorzieningen om de leefomgeving te verfraaien en te verbeteren. Ton ter Ellen, projectleider bij de aanleg van het Cruyff Court Twente Veld, formuleerde het belang van de corporatie Hengelo als volgt:

“Het belang van de corporatie is er in gelegen dat het een aantrekkelijke wijk wordt, vooral voor bewoners die nieuw komen, maar ook voor de bewoners die blijven. Nieuw elan in de verpauperde wijk.”

Oud top-tafeltennisser Trinko Keen is nu zakelijk directeur van het Jeugdsportfonds – een organisatie die het kinderen in achterstands situaties financieel mogelijk maakt om te sporten. Ook hij is – net als Marc Lammers – van mening dat de sportbonden bij het ontwerpen en ontwikkelen van een wijkgericht aanbod er gelobbyd moet worden bij andere belanghebbenden waaronder de commerciële partijen.

Keen: “Wil je de kinderen in de wijk bereiken dan moet je uitgaan van een ‘merk’ en niet van een ‘activiteit’. Zoals Nike dat bijvoorbeeld doet met kooivoetbal. Het hart van je concept moet ondernemend zijn.”

Op aanvraag van een professional kan per jaar voor de sportactiviteit van één kind, bijvoorbeeld in de vorm van een lidmaatschap, € 225,- besteed worden. Op deze wijze draagt het jeugdsportfonds haar steentje bij aan de maatschappij. Het fonds erkent de sociale waarde van sport. Ze werkt echter alleen maar samen met ‘bestaande organisaties’. Het jeugdsportfonds is georiënteerd op de georganiseerde sport, waarbij het gaat om structurele activiteiten. Ze investeert niet zomaar in sportstimulering waarbij het om een eenmalige activiteit gaat.

3.3 Hardware playgrounds

De respondenten zien zelf veel toekomst in de ontwikkeling en plaatsing van hardware van playgrounds, waarmee de fysieke toestand van openbare sport- en speelplekken wordt bedoeld. Door de technologische ontwikkeling zijn de mogelijkheden op dit vlak ongekend. Volgens enkele respondenten zijn veel gemeenten uit op het aanleggen van nieuwe playgrounds, omdat ambtenaren daarmee onder de bevolking kunnen ‘scoren’. Hierin investeren willen ze wel. Dergelijke plekken zijn concreet en zichtbaar, vaak een lust voor het oog.

Met hardware bedoelen we de sport- en speelplek, bestaande uit een specifieke ondergrond met kleurensamenstelling en belijning, de doelen en/of palen en de eventuele boarding, hekwerk en verlichting. Maar uit het scala aan mogelijkheden staat men altijd voor de keuze: wat te doen? Waar liggen welke behoeften? Welk budget is voorhanden? Wat wil men ermee bereiken en voor hoe lang? Wie gaat het beheren en onderhouden?

Locatie/situering: centraal in de wijk/vlakbij school

Als gevraagd wordt naar de wenselijke locatie voor een playground, dan zijn de antwoorden dikwijls ‘midden in de wijk’ of ‘bij een school’.

Midden in de wijk

Een playground dient ontmoeting tussen verschillende groeperingen in de hand te werken, zodat de bewoners en bezoekers van de wijken elkaar zien en met elkaar in contact komen. Het liefst jong en oud door elkaar, zodat van buurtparticipatie en -integratie sprake is. Een centrale plek in de buurt of wijk is noodzakelijk omwille van de te overbruggen afstand. Hoe centraler, des te toegankelijker.

Ingrid Bakker, die voor TNO in tien prioriteitswijken onderzoek deed naar playgrounds, beschouwt het als een voordeel als sport- en spelvoorzieningen op een en dezelfde playground gecombineerd kunnen worden. Sportende of spelende kinderen en jongeren zijn een trekpleister. Daarnaast vindt zij, maar ook anderen (Van Tets, Verhoef, Hulleman/Vedders) veiligheid en toegankelijkheid van belang. Potentiële gebruikers zouden geen drukke weg of verlaten industrieterrein moeten oversteken.

Bakker: *“In Amsterdam, bij de Richard Krajicek Playground, zag je bijvoorbeeld dat het plein helemaal ombouwd is met woningen. Daar ligt ook wel een weg omheen, maar die wordt alleen maar door de bewoners gebruikt om er te parkeren. Verder is er weinig verkeer. Daardoor zijn er ook geen hekken om het plein geplaatst, waardoor je van allerlei kanten het plein op kunt. Het is een heel open en toegankelijk plein.”*

Bakker pleit voor één trekpleister of enkele trekpleisters, omdat ze anders door de versnippering geen trekpleisters meer zijn. Daarom is het hebben van een groot aantal speelplekken niet interessant. Zorg voor één of twee goede speelplekken in een buurt of wijk.

Ook onderzoeker Vermeulen beaamt dit. *“Je moet je afvragen, wanneer is genoeg genoeg’? Hoeveel playgrounds moet je in een wijk hebben?”* De meest succesvolle playgrounds, die de meeste aantrekkingskracht hebben op jongeren, waar de meeste activiteiten plaatsvinden, zijn de locaties die midden in de wijk zitten en multifunctioneel zijn. Multifunctionele velden trekken ook verschillende doelgroepen. Als er een speeltuintje bij is voor jonge kinderen, dan komen ook de ouders. Dan mengt het publiek zich en dan heb je volgens de onderzoekers Vermeulen en Bakker niet alleen puberende jongens, maar een gemêleerd gezelschap. Dan is er tevens sociaal toezicht. Het betrekken van ouders is belangrijk. Dat zij ook het gevoel hebben dat het er gezellig en veilig voor hun kind is en het een soort van trekpleister voor alle buurtbewoners wordt. Zo zou de hele wijk er zijn voordeel mee kunnen doen en is de kans op nare toestanden op een playground kleiner.

Een playground midden in de wijk betekent meestal ook een plek waar ‘zien en gezien worden’ aan de orde is, zoals Hulleman en Veddere van Nijha, ontwikkelaar van beweegtoestellen en adviseur in bewegingsomgevingen, beweren. Hun ideale sport- en speelplek ligt bij voorkeur op een open plek, niet achter struikgewas. In aansluiting daarop hanteert Cees Verhoef van InnosportNL de oneliner: zien sporten, doet sporten. Met andere woorden het heeft ook een stimulerend effect. Hij noemt dat het zwaartekrachtmodel.

Dayenne L’Abbée van het NISB is de mening toegedaan dat er veel negatieve beeldvorming is rondom playgrounds. Het beeld dat mensen vaak hebben is dat de oudere jongens er vaak voetballen, terwijl er intussen ook veel andere activiteiten plaatsvinden. Het NISB ziet de taak om aan de hand van buurtparticipatie de negatieve beeldvorming te wijzigen.

L’Abbée: *“Als je zo’n buurtbetrokkenheid kan creëren en als je zo’n moeder, die denkt dat er alleen maar jongens voetballen, in een beheerclubje kunt krijgen dan krijg je daar wel verandering in. Mond-tot-mondreclame werkt natuurlijk het best.”*

Bij een school

De school wordt onder andere genoemd vanwege de kans op een grotere bezetting en op de mogelijkheid een toezichthouder aan te stellen.

Lammers: *“Jonge kinderen moeten op jonge leeftijd weten dat bewegen goed voor ze is. Dat begint op school. Waarom zou ik een veldje twee kilometer van school afleggen, waarop van half negen tot half vier niemand gebruik maakt en de jongeren er om half vier ze om vechten? Daarnaast denk ik dat de verantwoordelijke school een servicehok heeft voor het schoonhouden. En toezicht vind ik ook een voordeel.”*

De kans dat de playground in de nabijheid van een school verwaarloosd of vernield wordt, wordt daardoor kleiner. Dat wordt eveneens bevestigd door TNO-onderzoeker Ingrid Bakker. Gerichtte jongerenparticipatie bij het houden van toezicht en het begeleiden van activiteiten zorgt voor een minder grote kans op rommel en overlast door jongeren. Dat gebeurt bijvoorbeeld op Krajicek Playgrounds en Zoneparcs. Zoneparcs en Marc Lammers Plaza's worden altijd bij scholen geplaatst. Tijdens het veldwerk van het TNO-onderzoek naar de playgrounds viel op dat het op de onbeheerde playgrounds minder schoon was en dat 's ochtends eerst de peuken, bierflesjes en glas verwijderd moesten worden, voordat er gespeeld kon worden.

Binnen het onderzoek naar de effecten van Krajicek Playgrounds ligt de focus op zes playgrounds. Voor deze selectie is bewust gekozen, vanwege onder andere interessante verschillen in situering, hoewel ze allen in Vogelaarwijken zijn aangelegd.

Vermeulen: *“De ligging van het veldje De Gagel is volstrekt anders dan bijvoorbeeld Schuttersveld. En dan is interessant die vergelijking te maken. Schuttersveld en Vermeerpark die zijn vergelijkbaar, die zitten midden in de wijk, omringd met huizen, echt in de wijk met verschillende faciliteiten. Je hebt er een Cruyff Court naast de playground van de Richard Krajicek Foundation, je hebt er een speeltuin en je hebt er andere voorzieningen van spel- en sport. In de Gagel is het allemaal veel meer geïsoleerd. In bergen op Zoom was dat ook zo. De verschillen zijn interessant. De vraag is: Doet het er toe? Nou ja, het doet er toe. Zonder enige twijfel.”*

Multifunctioneel versus monofunctioneel

Veel ontwikkelingen op het gebied van sport- en speelaanbod duiden in de richting van multifunctioneel aanbod, omdat men meerdere (doel)groepen wil bereiken en de ruimte zo efficiënt mogelijk wil benutten. Zelfs op Cruyff Courts, waar primair gevoetbald wordt, kunnen andere veldsporten of varianten op 4x4 voetbal beoefend worden. De Johan Cruyff Foundation (JCF) staat open voor samenwerking met de Streetwise-bonden en/of de Richard Krajicek Foundation (RKF), die zich op meerdere sporten richt. In principe zijn de Cruyff Courts van kunstgras (in elk geval de velden die in samenwerking met de KNVB worden aangelegd), maar vanaf 2010 wordt door de JCF geëxperimenteerd met beton als ondergrond. Op het Afrikaanderplein in Rotterdam was de wens vanuit jongeren om een betonnen ondergrond aan te leggen.

Thate: *“Dat is een nieuwe koers, die we willen proberen. Ze wilden daar heel graag een Cruyff Court, maar ze wilden geen kunstgras. De jongeren wilden dat gewoon echt niet. En soms moet je ze daarin tegemoet komen. De locatie is namelijk ideaal en we voldoen aan de behoefte die daar is. Dat is het voordeel van een kleine organisatie. Dan doe je dat gewoon. Meestal niet, maar in dit geval maken we een uitzondering.”*

In Amsterdam is de ondergrond van één van de tien Cruyff Courts eveneens van beton en zijn de afmetingen kleiner. Volgens haar wilde het stadsdeel een aantal openbare voorzieningen hebben, waarbij ook gebasketbald kon worden. Het heeft verder eveneens de 14-huisregels en hetzelfde bekende kleurgebruik.

De gemeente Eindhoven heeft in haar sportnota de ambitie geformuleerd om voor de komende tijd tien Cruyff Courts te realiseren. Behalve dat de Cruyff Courts volgens de gemeente uitnodigen tot sporten, verwacht ze tevens dat de Cruyff Courts een rol gaan spelen in het wijkgericht toewerken naar de WK voetbal 2018. De keuze voor voetbal heeft er mee te maken dat het a) veel beoefend wordt, en b) de jongeren zelf de spel- en sportmaterialen meenemen. Voor voetbal is niet veel nodig, voor andere takken van sport ligt dat soms anders. De praktische kant telt mee in de overweging.

Van Poppel: *“Unihockey is een voorbeeld wat heel makkelijk kan op zo'n court, maar ja dan moet je weer sticks hebben en wie gaat ze weer beheren. Dan krijg je dat weer. Bij voetbal, basketball of eventueel handbal dan neem je de bal mee, maar als je echt met rackets of met dingen..ja dan krijg je er weer materiaalbeheer bij en dat vraagt weer automatisch om toezicht.”*

Dat neemt niet weg dat de gemeente Eindhoven zich alleen blindstaart op Cruyff Courts, integendeel. De gemeente experimenteert ook met andere concepten. Op sportcomplex Eindhoven Noord staan interactieve speeltoestellen, plus drie verschillende kunstgrasveldjes, van Fieldlap breedtesport. Het is een experimentele opstelling waarbij kinderen kunnen kennismaken met de nieuwste dingen die er zijn, bijvoorbeeld stoepranden op een betonnen rand met een ledlichtje erin. Ook Marc Lammers ziet veel toekomst in playgrounds met interactieve elementen. Samen met Yalp heeft hij enkele concepten (Marc Lammers Plaza) ontwikkeld, die aansluit bij de leefstijl van de huidige generatie door het gaming element.

Het NISB en de RKF laten de invulling van hardware afhangen van de behoeften en wensen uit de wijk. Qua ruimtewinst is multifunctionaliteit van een playground interessant, maar vanuit de ervaringen met gebruikers zijn twee monofunctionele playgrounds naast elkaar wenselijk.

Van Veen (RKF): *“Wij zeggen wel dat het multifunctionele velden zijn, maar daarmee bedoelen we dat de veldjes naast elkaar liggen, zodat basketball en voetbal niet teveel gecombineerd hoeft te worden. Je ziet gewoon dat het niet werkt. In de praktijk blijkt gewoon dat voetbal overheerst. Kom jij daar als basketballer maar eens tussen en zeg: ‘Hey jongens ik pak even die basket.’ Dat gaat natuurlijk niet lukken.”*

Ook uit het onderzoek van TNO blijkt dat het wenselijk is om meerdere veldjes naast elkaar te leggen vanuit het motto: ‘Voor ieder wat wils’.

Bakker: *“Je kunt ervoor kiezen om niet één grote maar twee kleinere veldjes aan te leggen. Eén voor jongens en ‘opgeschoten’ meisjes die bijvoorbeeld al flink kunnen basketballen of voetballen en één voor de andere kinderen die het ook leuk vinden om het te doen, maar nog niet mee kunnen met de besten van de klas.”*

Gemeenten kiezen dikwijls een verwaarloosde of verouderde plek als locatie voor een nieuw aan te leggen playground. In plaats van deze direct op te lappen, zouden gemeenten moeten kijken of er voor elke te onderscheiden groep voldoende sport- en speelruimte is en of het huidige aanbod voldoet aan de wensen en behoeften van de omwonenden.

InnosportNL laat ook de wensen uit de buurt of wijk ook leidend zijn voor wat betreft de functionaliteit van een playground. Het doel is om mensen in beweging te krijgen.

De Zoneparc Foundation maakt met haar concept het onderscheid tussen verschillende stemmingen, die kinderen in hun vrije tijd hebben. Soms willen ze sporten, maar vaak ook spelen en hangen (chillen), vandaar dat het concept Zoneparc uit drie zones met verschillende kleuren, bestaat:

- Geel = chill
- Rood = sport
- Blauw = speel

De filosofie van de Zoneparc Foundation bestaat uit: ‘Voor ieder wat wils’. Voor voetbal worden vaste momenten aangewezen om te voorkomen dat deze sport te dominant wordt. Ook is bewust niet gekozen voor één naam van een bekende sporter, omdat dat automatisch een associatie met een bepaalde tak van sport oproept. De foundation is van mening dat elk kind op elk moment van de dag in een andere stemming kan zijn en daardoor ook moet kunnen kiezen of hij gezamenlijk wil spelen, actief wil sporten of juist alleen wil zitten.

Ook Nijha houdt er rekening mee dat op een playground niet continu actief wordt gespeeld. Zij laat de opdrachtgevers letterlijk buiten de speelterrein denken. Kinderen spelen niet alleen op speeltoestellen, ook ernaast.

Hulleman: *“Kinderen spelen relatief weinig op het speelterrein zelf, maar juist op de terreinen rondom.”*

Vedder: *“Die link kun je ook leggen naar playgrounds, ook daar heb je rustmomenten en actieve momenten.”*

NOC*NSF, bij monde van Jeroen van Tets, acht de kans op realisatie van een veldje groter naarmate er meer sporttakken op een playground beoefend kunnen worden. Hij redeneert daarbij vanuit de betaler, de gemeente ‘...lees, de gemeenschap’.

Van Tets: *“Sinds ik bij NOC*NSF ben gekomen heb ik altijd gezegd: Als je ruimte wil houden voor sportactiviteiten, moet je de ruimte die je hebt of krijgt of wilt behouden nooit exclusief of alleen voor je sport laten gelden. Omdat dan iedereen zegt: Ja, als dat alleen maar voor dat groepje is, dan ga ik jou niet steunen.”*

Wedstrijdconforme aspecten versus afgeleide varianten

Zijn aangepaste vormen van de oorspronkelijke sporten (afmetingen, materialen) denkbaar zonder de authenticiteit van de sport te verliezen, zoals bijvoorbeeld bij de hoogte van de baskets en het gebruik van kleinere of lichtere ballen? Hierop zijn wisselende reacties gegeven. De KNVB acht het wel noodzakelijk dat de aangeboden sport op openbare veldjes en pleintjes herkenbaar blijft, zoals men die kent vanuit de georganiseerde sport. Kindgerichtheid en kindvriendelijkheid is echter wel geboden. De Cruyff Courts kennen kindvriendelijke afmetingen bij zowel de doelen als de veldgrootte. Het concept heeft kleine doelen en is geschikt voor kleine partijvormen (2x2, 3x3, 4x4).

Hubers: *“Kijk naar de Cruyff Courts. Welke kinderen maken daar het meest gebruik van? Dat zijn kinderen in de junioren- en pupillenleeftijd, dus we werken met kindvriendelijke afmetingen. Ik neem aan dat de bond ook minibasketball heeft, waarbij de afmetingen van het veld kleiner zijn en basket een stuk lager hangt.”*

Maar als wordt gesproken over een basket in de vorm van een olifant, dan gaat dat weer een stap te ver. Lammers daarentegen ziet hierin wel mogelijkheden als kinderen het maar leuk vinden. En daar begint het mee. Bonden moeten vooral niet te rigide zijn/blijven.

InnosportNL heeft een scan gemaakt die gemeenten laat nadenken over de invulling van de accommodatie. Aan de hand van de scan worden ze geconfronteerd met eisen. Dat betekent dus dat er een hal gebouwd wordt die misschien niet geschikt is voor competitie-basketballwedstrijden, maar wel voor andere activiteiten waar een basketballclub bij gebaat is. Een voorbeeld is dat scholen gebruik kunnen maken van de faciliteiten, die in de naschoolse opvang redelijk veel met basketball doen. Dat zorgt voor logische combinaties.

Structureel versus incidenteel

Tijdens de interviews met de respondenten is het merendeel ingegaan op structurele concepten voor playgrounds. Het ging daarbij om concepten voor playgrounds die voor langere tijd worden aangelegd en verbetering kunnen bieden aan de leefbaarheid van een wijk.

InnosportNL beschouwt tijdelijke sport- en speelplekken als goede test voor een mogelijk blijvend aanbod, wellicht op een andere locatie. Het is de kunst om mensen aan de playground te binden.

Verhoef: *“Als er ergens een braakliggend terrein is, al was het maar dat daar over twee jaar huizen worden gebouwd, gooi daar gras op of zet er iets anders neer, wat je vervolgens weer ergens anders neer kunt zetten. Ga daar tijdelijk iets op organiseren met een goede set van programmering. En ja, dan wordt daar over twee jaar gebouwd, dan is toch het meest mooie wat er kan gebeuren dat de hele buurt gaat roepen. Dat moet je hebben. Dan betekent dat er draagvlak is.”*

In een enkel geval kwam tijdens de interviews de mobiele playground aan de orde. Een mobiele playground is zeer interessant voor gemeenten die evenementen willen organiseren.

In het gesprek met Aart-Jan Warnaar van Greenfields BV, gespecialiseerd bedrijf in het produceren, bouwen, installeren en ontwikkelen van innovatieve kunstgras systemen, werden enkele materialen getoond en toegelicht.

Warnaar: *“We hebben ook een mobiele oplossing, dan hebben we een ander soort gras. Normaal wordt gras gelijmd aan de onderkant met stroken, maar we hebben ook een oplossing voor kleine voetbalveldjes, voor Nike en dat soort events met een soort klittenband.”*

Naast voetbalvelden heeft Greenfields BV het product Go Play ontwikkeld, waarbij kleine courtjes kunnen worden geleverd voor diverse takken van sport, waaronder tennis, volleybal, hockey en basketball. Volgens Warnaar is Nederland vooral een huurmarkt op dit gebied.

Bestaand concept versus nieuw concept

Een veel gegeven advies van de groep deskundigen is aansluiting te zoeken bij bestaande goed lopende concepten, zoals de Cruyff Courts en de Krajicek Playgrounds. Naast dat de RKF al veel met basketball en tennis doet, werkt zij ook samen met bonden. Bijvoorbeeld in het kader van meidenvoetbal werkt de organisatie samen met de KNVB. De bonden moeten op zoek gaan naar de gemeenschappelijke deler en vooral niet alleen gericht zijn op het werven van jongeren voor verenigingen. Dit kan wel een bijeffect zijn, maar moet geen primair doel zijn. InnosportNL bepleit samenwerking te zoeken met de foundations, vanwege de vrees voor teveel versnippering van alle concepten die zich intussen op de markt bewegen. Beperk de veelheid aan keuzes voor gemeenten.

Alle foundations of aanbieders zien mogelijkheden voor samenwerking. Ze weten welke bestaande velden bijvoorbeeld goed lopen. Mogelijk dat hierop kan worden aangehaakt. De JCF denkt in termen van beloning; daar waar het court goed draait, bijvoorbeeld door het aanbrengen van verlichting, het uitnodigen van topsporters of het plaatsen van extra voorzieningen als baskets.

Thate: *“We zouden wel eens willen overwegen of we een basketballveldje in de look & feel een beetje mee kunnen nemen. Qua materiaal en dergelijke, waarbij wij het erg belangrijk vinden dat duidelijk de NBB in dit geval medeafzender is waardoor we ook een partij hebben die de activering en kennis op het gebied van basketball meebrengt.”*

De KNVB beseft dat de Cruyff Courts voor basketball geen goede ondergrond bieden, maar wellicht zijn de Richard Krajicek Playgrounds bij uitstek sportplekken om het Streetwise-aanbod op te verzorgen. Hubers acht geen grote kans van slagen om nieuwe velden te ontwikkelen op basis van de huidige financiële mogelijkheden van gemeenten. Ook hij stelt voor om zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij bestaande initiatieven. Er ligt een veldje en er is infrastructuur. Rest aan de sport een aanpassing doen.

Kosten

De kosten voor playgrounds variëren vanzelfsprekend vanwege hun diversiteit in grootte, ondergrond en materialen. Marc Lammers Plaza, bestaande uit kunstgras, boarding en interactieve spelletjes kosten € 30.000,-, exclusief ondergrond. De totale kosten voor een Cruyff Court bedragen dus tussen de € 110.000,- en € 120.000,-.

De KNVB is onder andere dankzij een impuls vanuit de UEFA medefinancierder van de Cruyff Courts. Zij draagt samen met de JCF € 30.000,- bijaan de oplevering van een court. De overige € 80.000,- à € 90.000,- is voor rekening van de gemeenten. Het streven is om in 2012 tweehonderd velden te hebben aangelegd (= € 6.000.000,-). De verdeling tussen de inbreng van de KNVB ten opzichte van de JCF is niet duidelijk (ook niet naar gevraagd). Volgens Carole Thate, directrice van JCF is een Cruyff Court weliswaar een relatief kostbaar trapveldje, maar zij stelt ook dat het is meer dan alleen een trapveldje.

Thate: “Het is als je het vergelijkt met andere trapveldjes wel een duur trapveldje. Je kan het veel goedkoper aanleggen. Wij verwachten echter dat met deze investering, het Cruyff Court met ons logo en door onze blijvende betrokkenheid, jongeren er trots op zijn en er de komende jaren plezier van hebben. Dat het echt een plek wordt in de wijk dat veelvuldig gebruik wordt, in tegenstelling tot heel veel pleintjes, die snel hun glans verliezen.”

3.4 Software playgrounds

De software van playgrounds laat zich vertalen in het activiteitsaanbod en de activiteitenbegeleiding. Op veel plekken, meestal relatief kleine en minder geoutilleerde playgrounds, worden in het geheel geen of slechts sporadisch activiteiten georganiseerd. Sommige sport-en speelplekken hebben een wijkfunctie gekregen, wat inhoudt dat op die locaties gerichte activiteiten plaatsvinden, dikwijls voor meerdere leeftijdsgroepen. Bij deze wijkvoorzieningen zijn diverse partijen betrokken, van kinder- en tienerwerk tot en met sportverenigingen en woningbouwcorporaties. Het gros van de openbare sport-en speelplekken bevindt zich op buurtniveau, maar ook daar kunnen kinderen en jongeren soms aan georganiseerde activiteiten deelnemen. Georganiseerde activiteiten variëren qua frequentie en qua vorm, dat laatste is afgestemd op het aantal deelnemers en hun mogelijkheden en wensen.

Vedder (Nijha): “Er wordt gelukkig steeds meer gekeken naar daar waar het eigenlijk voor bedoeld is; voor kinderen en jongeren in de wijk. Ook bij playgrounds wordt steeds meer gekeken naar wat ze nou eigenlijk willen. Het mooiste zou zijn als de groep die er later gebruik van gaat maken -en dan niet alleen kinderen en jongeren, maar ook de sportservicepunten, beweegmakelaars, combinatiefunctionarissen- in het voortraject betrokken wordt. Daar staat of valt het mee of de playground een succes wordt.”

Vanwege de diversiteit aan potentiële gebruikersgroepen is afstemming en/of samenwerking tussen de verschillende partijen noodzakelijk. De vraag is: gebeurt dat en hoe verloopt dit of op welke manier is het wenselijk? Wie dient de activiteiten te coördineren?

Coördinatie & Programmering

Unaniem wordt gesteld dat gemeenten de regie moeten voeren. Volgens het NISB hebben gemeenten het overzicht en stellen zij het belang van de burger voorop. Een combinatiefunctionaris, of in het geval van InnosportNL: de sportwerker, wordt door veel respondenten genoemd als degene die de software moet gaan coördineren. Deze coördinator heeft vooral als taak het sporten en bewegen te realiseren, niet zozeer de activiteiten zelf uit te voeren.

Lammers: *“Iemand moet het contact leggen. Er moet een trainer gebeld worden voor een clinic. De voetbalvereniging moet gebeld worden, maar nu belt er niemand. Wie is er verantwoordelijk? Een combifunctionaris hebben we al. Die zou ideaal tussen een school en een sportvereniging kunnen gaan zitten. Wachtlijsten kunnen weggewerkt worden, kinderen uit de buurt kunnen worden uitgenodigd. De combifunctionaris hoeft zelf geen goede sporter te zijn, hij moet het regelen.”*

NOC*NSF medewerker Van Tets is eveneens van mening dat de aanwezigheid van iemand kan bijdragen aan het succes van een playground en noemt in dat verband expliciet de combinatiefunctionaris. Een combinatiefunctionaris ter plekke kan veel beter inschatten wat er gedaan moet worden en op basis daarvan initiatieven ontplooiën. Dat kan niet op het gemeentekantoor. Hij krijgt hierbij steun van Cees Verhoef, die er eveneens van overtuigd is dat de sportwerker verantwoordelijk is voor het volledige sport- en beweegaanbod rondom zo'n accommodatie, dus ook de loopgroepen en de bejaardengymnastiek. Het ervoor zorgen dat die mensen in beweging komen is het primaire doel. Hij of zij is de regisseur.

In de optiek van Verhoef is de software belangrijker voor het succes van een playground dan hardware. Het aanleggen van hardware is relatief eenvoudig vergeleken met het binden van omwonenden en/of potentiële gebruikers. Eric van Veen van de Richard Krajicek Foundation beaamt het belang van goede software eveneens, maar spreekt nadrukkelijk over een samenspel tussen de sociale- en technische aspecten van een playground.

Van Veen: *“De software is eigenlijk het belangrijkste, maar wat je wel ziet is de samenspel tussen software en hardware. Op het moment dat je goede uitnodigende hardware hebt, kan de begeleider beter uit de voeten en komen de ouders van kinderen mee. De software is het belangrijkste, maar sporten moet de basis zijn, niet dat sportbegeleiders vragen: Jongens hoe is het met jullie?”*

Het werken met rolmodellen kan volgens InnosportNL bijdragen aan het succes van een locatie. Maar het moet de mensen wel aanspreken, soms gaat het te krampachtig.

Verhoef: *“Wat heb ik er nu aan dat ik in Nijmegen woon en ik ben hockeyer, dat ze met een NEC-vedette aankomen? Dat is voor mij het foute rolmodel, maar in sommige gevallen kan het perfect werken.”*

Activiteitenbegeleiding

De RKF staat erom bekend dat zij oog heeft voor de begeleiding van de sportactiviteiten die op de playgrounds plaatsvinden. Zij eist gekwalificeerde begeleiders die ervaring hebben in het werken met jongeren en in het geven van sportlessen. Ten aanzien van de begeleiding verlangt de RKF meer dan alleen charismatische eigenschappen. Het zou in elk geval om mensen moeten gaan die op de een of andere manier wel gekwalificeerd zijn in het werken met jongeren en het geven van sportlessen c.q. sportactiviteiten. Dat vereist bepaalde kennis en vaardigheden.

De redenering achter het standpunt over begeleiding is dat als sprake is van vrij spel, de playgrounds vooral bezet worden door jongens in de leeftijd van dertien tot en met achttien jaar.

In de meeste gevallen hebben meisjes en kleine kinderen dan het nakijken en dat is jammer als ze ook willen sporten, maar het vanwege de 'uitsluiting' laten. Jeroen Vermeulen pleit overigens niet voor een overkill aan organisatie en begeleiding. Hij is van mening dat wanneer juist ook bepaalde groepen jongeren specifiek door dit type openbare speelplekken worden aangetrokken het al als winst genoemd kan worden. Teveel begeleiding sluit andere groepen uit. Er moet voldoende ruimte overblijven voor 'de straatcultuur'.

Vermeulen: “Waar ik voor pleit is er voor te waken dat de jongens ook vrij kunnen blijven sporten en dat niet alles overgeorganiseerd wordt. Er moeten momenten zijn waarop je onder goede begeleiding met een bedacht programma jongens en meisjes trekt die anders niet zouden sporten. Maar er moet ook voldoende ruimte zijn om het vrij te laten. Dat is wel een spanningsveld hoor.”

Om een voorbeeld te noemen; op playground Reigersbosch in Amsterdam Zuid-Oost geeft een tennisvereniging clinics, die erg prestatiegericht zijn. Daarnaast hanteert de vereniging zeer strikte regels en staat louter tennis centraal. Dit gegeven zorgt er voor dat slechts een bepaalde groep geïnteresseerd is.

Trinko Keen van het jeugdsportfonds ziet ook liever semi-structureel georganiseerde activiteiten, maar met een minder verplichtend karakter dan bij sportverenigingen. De begeleiding moet daarbij niet te nadrukkelijk aanwezig zijn.

De RKF kiest de begeleiding uit. Soms laat ze de uitvoering doen door partijen die lokaal al betrokken zijn, zoals bijvoorbeeld de welzijnsorganisatie Thuis Op Straat. Ze worden niet in dienst genomen van de Foundation, maar sluiten wel (stage)overeenkomsten. ‘Opvallende’ jongeren krijgen scholarships (studiebeurzen) aangeboden en ze krijgen expertisedagen en sportleidersbijeenkomsten. Het NISB is door de RKF benadert voor samenwerking vanwege hun expertise rondom het mensen in beweging krijgen en het netwerk, bestaande uit gemeenten, kinderdagverblijven en scholen. De visie op de Gezonde Playground, waarbij begeleiding een centrale plek inneemt, zagen zij beide graag gezamenlijk ontwikkeld.

L’Abbee: “Wat wij belangrijk vinden is dat als je een playground neerlegt, dat je er aanbod op organiseert. Dit doen we om duurzaamheid te krijgen, zodat de pleinen goed gebruikt worden. Je kunt niet een prachtig plein neerleggen en dan maar hopen dat het vanzelf gaat lopen. We vinden het belangrijk dat er goede begeleiding is en dat de kinderen een leuke ervaring hebben, zodat ze ook vaker terugkomen. Wij zijn erg van de koppeling tussen sociaal en fysiek.”

Een andere filosofie is dat leerlingen van die betreffende school onderdeel kunnen vormen van het aanbod op de playground, bijvoorbeeld in de begeleiding van de te organiseren activiteiten. Bij de Zoneparc Foundation worden leerlingen uit groep 8 ‘helden’. Dit houdt in dat ze verantwoordelijk zijn voor het uitlenen en innemen van sport-en spelmateriaal. Ze kennen de spellen en zijn herkenbaar aan de jasjes. Zij hebben de taak om ‘de eerste brandjes te blussen’. Ook de gebruikers van de veldjes worden verantwoordelijk gesteld. De achterliggende gedachte is dat deze leerlingen de pleintjes in tact laten.

Betrokkenheid sportverenigingen

De playgrounds in de wijken moeten nu in de behoefte voorzien die de clubs boden toen ze nog midden in wijk gelegen waren. De meeste clubs zijn naar de rand van de gemeente verhuisd, maar kunnen nog wel indirect de wijkfunctie vervullen door op de playgrounds trainingen en clinics te organiseren. Volgens Piet Hubers van de KNVB is het belangrijk dat verenigingen er hun gezicht laten zien, opdat de omwonenden en/of gebruikers met de verenigingen kennis kunnen maken. Daarnaast spreekt hij namens de bond uit dat het belangrijk is dat er veel gevoetbald kan worden. De Cruyff Courts zijn daarvoor uitstekende locaties.

De KNVB investeert in de Cruyff Courts door aan verenigingsmanagers startpakketten te verstrekken, bestaande uit oefenstof, hesjes en pilonnen aan de hand waarvan zij voetbalactiviteiten kunnen organiseren. Idealiter wordt er iemand binnen de verenigingen aangewezen en van taken ontlast, zodat hij/zij tijd kan vrijmaken voor activiteiten op de courts.

Hubers: *“Je moet er binnen de club eigenlijk iemand voor vrijspelen, die zich met name daarop gaat richten en naast deze activiteiten geen andere beslommeringen heeft, zoals schemaatjes maken voor trainingen, de wedstrijndeling op de zaterdag en de zondag en vervoer regelen. Het moet iemand zijn die er als het ware apart voor benoemd wordt om dat soort activiteiten in gang te gaan zetten. Dat is een proces waar de clubs nog in mee moeten gaan. Het is nog geen automatisme .”*

Ook Jeroen Vermeulen van USBO acht het wenselijk en van belang dat de sportvereniging weer een plek in de wijk krijgt. Vermeulen: *“Als het kan, dan is het zeker goed.”* Voorbeelden daarvan zijn de verenigingen in Oog in Al en Leidsche Rijn in Utrecht.

De stap van een playground naar een sportvereniging is wellicht voor veel gebruikers te groot. In de ogen van Vermeulen sluit de cultuur van een vereniging niet helemaal aan bij de jongeren. Bij verenigingen ligt de nadruk veel op winnen. Niettemin is de opkomst van de schoolsportvereniging een signaal. De RKF wil hier wel iets mee. Door enthousiaste jongeren en bewoners te betrekken bij de buitenvoorzieningen wordt het ook iets van henzelf.

L'Abbée: *“Dus ze willen niet lid worden van een sportvereniging, maar ze willen wel bij een clubje horen. Het is een ander cultuurtje. Het kost ze sowieso niets, ze kunnen gratis lid worden. Maar ze horen ergens bij, ze krijgen een pasje, je bent ergens van. Je bent ergens onderdeel van. Dat vindt iedereen fijn.”*

Onderzoeker Vermeulen vindt dat de sportclub op de playground niet meer zou moeten zijn dan een versterking van het faciliterende buitensporten. Het zou geen substituuat voor een sportvereniging moeten zijn, maar als daarmee de aandacht op het buitensporten sterker wordt, dan geeft dat bewoners, vooral jongeren, het gevoel geeft dat ze serieuzer genomen worden. Op de vraag hoe de sportverenigingen meer betrokken raken bij openbare speelplekken in de wijken, antwoordt het Jeugd sportfonds, bij monde van de zakelijke directeur:

Keen: *“Dit is een hele lastige kwestie in de praktijk, omdat sportverenigingen vaak hun handen vol hebben aan eigen zaken. Het is de kunst om verenigingen te zoeken die goed met kinderen werken en dicht in de buurt van de playgrounds zitten (al dan niet dependance) en de verenigingen betrokken te maken door de kinderen te ontmoeten.”*

Hulleman (Nijha) en Van Tets (NOC*NSF) zien ook de nodige drempels bij sportverenigingen. Sportverenigingen dienen zelf de wijken in te gaan (en zaken af te stemmen met andere partijen). Dat gebeurt nu niet, omdat die manier van denken (naar de mensen toe in plaats van andersom) bij verenigingen een mentaliteitsverandering vergt. Teveel wordt gedacht aan activiteiten op de accommodatie bij het clubgebouw zelf. Volgens Van Tets kunnen verenigingen niet gedwongen worden. Vanwege de afstand tussen de clubs en de sportplekken komt het ook voor dat de leden van de verenigingen geen feeling met de betreffende wijk hebben (omdat ze elders wonen) en andersom de gebruikers van de playground niets met de verenigingen van doen hebben. Dat belemmert de stimulering onder verenigingen. Daarnaast geldt dat er bij verenigingen soms een ledenstop wordt ingevoerd.

Van Tets: *“Dit is nogal een heikel punt, het is ver van hun bed. Letterlijk. Daar komt bij dat een vereniging zegt: ‘Ja ja, als ik er tijd voor heb, als ik er de noodzaak van zie. Heel veel mensen zeggen: Ik kan niet eens nieuwe mensen aannemen, dus waarom zou ik?’”*

Marc Lammers vindt het erg jammer dat er kinderen op een wachtlijst staan bij een vereniging, terwijl ze best in beweging kunnen worden gebracht op veldjes die wellicht verder van de vereniging afliggen. Hij ziet veel kansen in de clustering van groeperingen en een clustering van accommodaties.

InnosportNL benadrukt dat sportverenigingen om moeten leren gaan met het feit dat steeds meer mensen het sportaanbod willen consumeren. Dat mensen tijdelijk sporten of lid zijn en daarna uit beeld verdwijnen. Dus wel tijdens hun aanwezigheid of lidmaatschap tegenprestaties leveren (bijvoorbeeld bardienst), maar zich niet voor langere tijd willen committeren aan de club. Te denken valt aan twee soorten lidmaatschap; eentje met volledige verantwoordelijkheid en een tweede soort in de vorm van een commercieel lidmaatschap, waarbij de leden meer betalen, maar minder verplichtingen en ook minder rechten hebben. De vereniging moet organiseren dat beide opties mogelijk zijn.

4. Resultaten expertmeetings

De uitkomsten uit de literatuurstudie, de interviews met de sleutelinformanten en de case study geven een rijk inzicht in de mogelijkheden (en beperkingen) van sport terug in de wijk, alsmede een glimp van de wenselijkheid en mogelijkheid om daar ook de georganiseerde sport bij te betrekken. In vier expertmeetings is vervolgens gediscussieerd over de betekenis van de uitkomsten uit deze deelstudies. De expertmeetings vonden plaats op 19 februari, 26 maart, 9 april en 31 mei 2010. Tijdens deze bijeenkomsten zijn de experts op ludieke- en interactieve wijze aan het denken gezet over de mogelijkheden van het georganiseerde sporten in de wijken. Tijdens de brainstormsessies op 19 februari en 9 april is met name gediscussieerd met vertegenwoordigers van de ‘Streetwise bonden’. Bij de expertmeetings op 26 maart en 31 mei was een gemêleerd gezelschap aanwezig. Bij de eerste expertmeeting ging het vooral om de vormgeving van een playground en bij de laatste expertmeeting lag de focus meer op de (financiële) realisatie van een playground.

4.1 Brainstormsessie 1

De eerste brainstormsessie had tot doel een beeld te krijgen van de bonden die mogelijk interesse zouden kunnen hebben in het ontwikkelen van Streetwise-aanbod. Centrale vraag hierbij was hoe deze bonden keken naar de invulling van dit Streetwise-aanbod. Hiervoor waren negen sportbonden aanwezig (een meer uitgebreid verslag van de brainstormsessie is opgenomen in bijlage 7).

Doelstelling en doelgroepen zeer divers

De bonden formuleerden tien doelstellingen die zij hadden met betrekking tot Streetwise sporten. Deze doelen waren zeer divers en hadden betrekking op zaken als wijkproblematiek, stimulering bewegen en verbeteren sportaanbod. Geen van de bonden noemden toename ledental als een direct doel. Volgens hen is dit eerder een gevolg van de genoemde doelen.

De Streetwise-bonden gaven aan dat zij zich bij het ontwikkelen van dit aanbod willen richten op elf doelgroepen, uiteenlopend van studenten tot welzijnsinstellingen. De jeugd als doelgroep werd door alle bonden benoemd. Binnen deze doelgroepen werd door de bonden ook aangegeven dat er speciale aandacht uit zou moeten gaan naar het bereiken van meisjes. Op dit punt zijn enkele stimulerende maatregelen aangedragen. De rol van vrouwelijke sportbegeleiders en vrouwelijke rolmodellen bij de (professionele) vereniging werden daarbij met name benoemd. Maar ook het integreren van sportaanbod met cultuur (dans) en het aanpassen van het aanbod op de playground kunnen helpen meisjes gemakkelijker te bereiken met sportaanbod.

Software minstens zo belangrijk als hardware

Tijdens de brainstormsessie is eveneens ingegaan op de eisen die aan de hard- en software gesteld worden door de geïnteresseerde bonden. Daarbij stelde men vast dat er een aantal partijen betrokken zouden moeten zijn bij het aanbieden van Streetwise-sporten. Voorbeelden van deze partijen zijn de volgende: sportbonden, verenigingen, gemeenten, sportbuurtwerk. Bonden zouden verenigingen vooral moeten voeden met ‘tools’ en ‘hapklare’ producten. Gemeenten zouden verantwoordelijk moeten zijn voor beheer, onderhoud, financiering en

bemensing overdag (sportbuurtwerkers), verenigingen voor begeleiding en ondersteuning, promotie en voor 'rolmodellen'.

De bonden zien met name op financieel en organisatorisch gebied knelpunten en uitdagingen. De bonden geven aan dat hun financiële situatie niet toereikend zal zijn. Mede om deze reden vereist dit samenwerking met onder meer de gemeente. Samenwerking met derden – één van de organisatorische problemen – is in het verleden ook niet altijd gemakkelijk gebleken.

4.2 Expertmeeting 1

Bij de eerste expertmeeting bestond het gezelschap uit vertegenwoordigers van wederom de sportbonden, VWS, alsmede enkele van de geïnterviewde sleutelinformanten (zie bijlage 8).

De bijeenkomst werd begonnen met een presentatie van de initiatiefnemer voor het Streetwise-aanbod, de Nederlandse Basketball Bond, waarin de uitkomsten van expertmeeting 1 met andere Streetwise-bonden over het gewenste doel en de doelgroep werden uiteengezet.

Discussie over taak vereniging ten aanzien van sport in de wijk

Na de uiteenzetting ontstond discussie over de stelling '*Het is niet de taak van de vereniging om sport terug in de wijk te brengen.*' De wijkfunctie die clubs decennia geleden automatisch hadden vanwege de ligging, is vanwege fusies en herinrichting naar de randen van gemeentes, verwaterd. Het huidige ledenbestand vormt zelden de afspiegeling van de wijk waarin de vereniging ligt of waaraan de vereniging grenst, met als gevolg dat het aanbod voor bepaalde bevolkingsgroepen onvoldoende laagdrempelig of toegankelijk is. Met behulp van playgrounds wordt het voor iedereen mogelijk om te sporten, maar het sporten onder begeleiding is sterk gewenst, net als het participeren aan het verenigingsleven, omdat dat van waarde kan zijn voor de persoonlijke ontwikkeling. Kortom, de maatschappelijke meerwaarde van de georganiseerde sport is in deze context van belang. Wiens verantwoordelijkheid is het om wijkbewoners in contact te brengen met (georganiseerde) sport? De slotconclusie van deze discussie luidde dat het inderdaad niet de taak is van sportverenigingen om sport terug te brengen op buurt- en wijkniveau, omdat verenigingen soms andere prioriteiten hebben en de vrijheid moeten en (kunnen) hebben om zelfstandig beleidskeuzes te maken. Het sorteert weinig gewenst effect om verplichtingen van bovenaf op te leggen, maar sportbonden moeten haar lidverenigingen wel wijzen op de kansen en de te benutten mogelijkheden van de openbare sport- en speelplekken.

Ontwerp ideale playground

Op basis van een rondgang langs de bonden werden op vijf onderdelen vereisten voor playgrounds geformuleerd. Deze waren: sportspecifiek materiaal; ondergrond (goede valondergrond, stuiterondergrond); licht (gewenst, niet noodzakelijk); hekwerk (afhankelijk van de sport, afsluitbaar); overige eisen (groene omgeving, toiletten, tribunes/zitplaatsen, materialenopslag)

Na de discussieronde werd de groep in drieën gesplitst om te werken aan een 'ideale playground', die de groepen vervolgens in een minuut moesten 'verkopen'. Alle ideaalconcepten bestonden uit meerdere sport-, speel- en andere voorzieningen als groene stroken, bankjes en dergelijke. Bij alle concepten lag de focus op sport en ontmoeting.

De ontworpen multifunctionele playgrounds voorzagen in behoeften van eenieder en lieten zich niet beperken in ruimte en financiële middelen. Allerlei interessante opties mondden uit in verschillende creaties, waarvan de haalbaarheid in twijfel kan worden getrokken. Zo werd onder andere een drijvende playground beschreven en werd gesproken over opwekken van energie middels fitnessapparaten. Enkele veelgenoemde onderwerpen waren multisportgelegenheden, opbergvoorzieningen, het aanbieden van clinics door verenigingen en het houden van toezicht.

Bepleit werden:

- Het realiseren van een aanspreekpunt (werkt drempelverlagend voor externe partijen om iets te organiseren op de speelplek).
- Jongeren uit de wijk zelf betrekken als begeleiders. Dit werkt beter dan de misschien iets hoger opgeleide externe jongeren die in de wijk als begeleider actief zijn. Individualisme ten spijt blijkt het ook heel goed mogelijk om jongeren voor dergelijke rollen te enthousiasmeren.
- ‘Nieuwe lidmaatschappen’, zoals de streetleagues (van onder andere NAC Breda en NEC) en het straatlidmaatschap dat jongeren bij de NBB kunnen hebben.

4.3 Brainstormsessie 2

De tweede brainstormsessie betrof een follow-up op de eerdere brainstormsessie met sportbonden en de eerste expertmeeting. Tijdens de eerste expertmeeting ging men nog vooral in op de doelgroepen en doelstellingen met betrekking tot Streetwise-sporten. Tijdens de tweede brainstormsessie stelden de Streetwise-bonden zich ten doel een plan op te stellen hoe gemeenten en woningbouwcorporaties te interesseren voor het aanbod van Streetwise-sporten. De rol van de vereniging en de sportbond stond centraal tijdens deze expertmeeting (bijlage 9).

Drempelverlaging

Volgens de aanwezige bondsvertegenwoordigers zou de vereniging de connectie tussen de wijk en de sportbond moeten en kunnen zijn. De vereniging kan als inspirator dienen. Bovendien leveren zij ook kennis en expertise als het gaat om sportbeoefening. Om het voor een vereniging interessant te maken te participeren is het daarbij wel van belang dat de drempel zo laag mogelijk wordt gehouden voor de vereniging om deel te nemen. De bonden kunnen hieraan bijdragen door kant en klare producten aan te leveren aan de verenigingen. Ook ondersteuning vanuit de gemeente in de vorm van gelden of de aanstelling van combinatiefunctionarissen zou deze drempel voor verenigingen kunnen verlagen.

Gedurende de brainstorm dreef de discussie af naar de vraag hoe potentiële deelnemers te interesseren zijn. Belangrijk punt hierbij was dat Streetwise-sporten laagdrempelig zou moeten zijn voor de deelnemers. Registratie in plaats van lidmaatschap is een voorbeeld van laagdrempeligere participatie.

De rol van de Streetwise-bonden zouden voor een actieve en effectieve samenwerking een stuurgroep moeten hebben met één projectleider. Daarbij zou ledenwinst geen doel moeten zijn, maar zou er vanaf het begin vooral gekeken moeten worden naar het aantal deelnemers.

Wederzijdse kennisoverdracht

Het wederzijds informeren is een belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen de bonden en hun verenigingen. Zo hebben de bonden bijzondere interesse in de succesfactoren en de faalfactoren zoals deze ervaren worden door de verenigingen. Op hun beurt informeren de bonden de vereniging over het aanbod, zou men kant en klare producten kunnen leveren en ondersteunt men de vereniging met het tot stand brengen van contacten met gemeenten en overige partijen.

Bij de vraag hoe in de toekomst Streetwise-sporten ingevuld zou kunnen worden kwam voornamelijk naar voren dat het moeilijk is hier (in dit stadium) uitsluitsel over te geven. Dit is voor iedere bond verschillend en bovendien ook afhankelijk van de uiteindelijke doelstelling.

4.4 Expertmeeting 2

Bij expertmeeting twee stond de vraag centraal welke eisen er aan een playground zouden moeten en kunnen worden gesteld. Hiervoor werd gediscussieerd tussen bondsvertegenwoordigers en geïnterviewde sleutelfiguren. Bij de tweede expertmeeting lag het accent op de financiële realisatie van een playground en op de mogelijkheden om daar gemeente en woningbouwcoöperaties, partijen buiten de sport, voor te interesseren: hoe verloopt de besluitvorming ten aanzien van de playgrounds, welke factoren zijn doorslaggevend voor het ‘afnemen’ van een Streetwise-aanbod. De toetssteen voor de aanleg van een ideale playground of de strategie hiervoor, ligt in handen van gemeenten en/of andere financiers, bijvoorbeeld woningbouwcorporaties en bedrijven (zie bijlage 10). Op basis van een rollenspel, waarbij een gemeenteraadsgedebatteerd werd nagebootst tussen de burgemeester en de wethouders Sport, DMO en Wijken, werd gedebatteerd over de wijze waarop een playground in te passen valt in het gemeentelijk beleid.

Multifunctionaliteit

De mate van haalbaarheid van de ideale playground is niet zozeer aan de orde gekomen, zoals beweerd in paragraaf 4.2. Wel kwam impliciet naar voren dat het aanbod voor meerdere groepen (verschillende sporten, deelnemers uit uiteenlopende bevolkingsgroepen) uit de buurt of wijk geschikt moet zijn.

Integrale aanpak

Bij initiatieven als Streetwise is een integrale aanpak essentieel. Welzijn, sport, DMO, woningbouw, en dergelijke hebben als gemene deler het bieden van een buurtvoorziening waarop gespeeld en gesport kan worden. Het gemeenschappelijke is noodzakelijk om het een en ander te kunnen realiseren. Via onderwijs worden de kinderen en jongeren bereikt, via de woningbouw komen er middelen vrij, de sport is nodig voor de kennis van het aanbod en welzijn levert de mankracht. Bouw voort op de samenwerkingsverbanden, die zijn ontstaan of verankerd uit de BOS-impuls. Het indirecte doel voor eenieder is dat de (sport)participatie toeneemt, wat gepaard gaat met de leefbaarheid in de wijk. Gemeenten vinden het daarnaast belangrijk dat ook andere sectoren, dan sport alleen, gebaat zijn bij dergelijke voorzieningen. Van belang is om aan te tonen dat de meerwaarde sectoroverstijgend is ingebed kan worden in het beleid van aanpalende gemeentelijke beleidsafdelingen.

Continuïteit in vooruitzicht

Van belang is dat de aanbieder (Streetwise in dit geval) garant staat voor de continuïteit van het aanbod. Gebleken is dat het gebruik van of de belangstelling voor veel hardware concepten afneemt als aan het deel 'software' geen vervolg gegeven wordt of om andere redenen stopt. Het is een pre als de sportbonden een gezamenlijk plan maken op dit gebied om de gevraagde continuïteit te kunnen bieden en 'kant en klaar-concepten' kunnen bieden die gemeenten vervolgens alleen nog maar hoeven 'uit te rollen'.

Schoolsportverenigingen

Gemeenten hebben goede ervaringen met de schoolsportverenigingen. Voorbeelden daarvan zijn Delft en Rotterdam. Bij de schoolsportvereniging is sprake van een goede samenwerking tussen school en verenigingen. Op een school- of gymlocatie zorgen verenigingskaderleden voor oefenstof. Via deze schoolsportverenigingen raken kinderen bekend met een sport, die in verenigingsverband gedaan kan worden. De bekendheid kan leiden tot doorstroom naar de reguliere sportvereniging. De sportverenigingen, die participeren in een schoolsportvereniging spelen op deze wijze wel in op de vraag naar sport in de wijk of 'anders georganiseerd' sportaanbod. Een schoolsportvereniging concurreert niet met een reguliere sportvereniging.

5. Conclusies & aanbevelingen

Welke lessen kunnen nu worden getrokken uit de bestaande projecten en de ervaringen met de recent opgekomen en fraaie playgrounds zoals Zoneparcs, Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds? Zij vervullen een wijkfunctie waar menig sportvereniging jaloers op zou kunnen zijn. Met welke succes- en faalfactoren dienen gemeenten en bonden rekening te houden bij de aanleg van een playground of later bij de uitvoering van de sportactiviteiten in de wijk? Na een literatuurverkenning hebben interviews met sleutelinformanten en een case study plaatsgevonden, die vervolgens tijdens de expertmeetings zijn getoetst. Dit hoofdstuk bevat de eindconclusies uit zowel de literatuurstudie, interviews, case study en expertmeetings en strekt aanbevelingen voor respectievelijk gemeenten en de georganiseerde sport (bonden en verenigingen).

5.1 Gemeenten

Op lokaal niveau is de gemeente verantwoordelijk voor de randvoorwaardelijke aspecten van het sportaanbod, zoals de aanleg, inrichting en onderhoud van voorzieningen. Met welke succes- en faalfactoren dienen gemeenten rekening te houden om toekomstige verwaarloosde plekken te voorkomen en playgrounds succesvol te laten zijn?

Uniek concept

Vrijwel alle wijken in grote- en middelgrote gemeenten beschikken over tal van speel- en sportplekken op zowel buurt- als wijkniveau. De meest succesvolle locaties (groot aantal gebruikers) zijn plaatsen met veel ruimte, veel spelmogelijkheden en waar de activiteiten plaatsvinden onder begeleiding van professionals. Volgens de informanten zal aandacht uit moeten gaan naar grotere en uniekere playgrounds in plaats van veel plekken met weinig allure. De kracht van de veldjes zit in de uniciteit van een playground. De uniciteit moet er voor zorgen dat gebruikers en omwonenden trots zijn op de playground en de locatie een trekpleister wordt. Op schaalniveau betekent dat wellicht dat vooral moet worden ingestoken op playgrounds op wijkniveau en minder op buurt- of zelfs straatniveau.

Tijdens de interviews met sleutelinformanten is aangegeven dat de hardware van een sportieve speelplek moet bestaan uit tenminste twee verschillende spel-/sportlocaties naast elkaar. Liever twee kleine playgrounds, die qua sporttak herkenbaar zijn, dan één grote multifunctionele playground, die wordt geclaimd door een dominante sport en groep. Dat wat men herkent of waar men de associatie mee heeft is doorslaggevend in wat er voor spel of welke sport beoefend gaat worden. Op een plek waar bijvoorbeeld geen baskets aanwezig zijn, wordt überhaupt niet aan basketball gedacht. Voetbal blijft een dominante straatsport. Het is niet zeldzaam dat er ook op specifiek aangelegde basketballpleintjes gevoetbald wordt, al is het maar omdat de lengte van het veld daar voldoende mogelijkheid voor biedt. Hoe kleiner het veldje, hoe minder er wordt gevoetbald. Naast het dominante voetbal zal ook de groep jongens in de leeftijd van 10 – 18 jaar de meest voorkomende zijn en blijven ten opzichte van andere doelgroepen. Indien budget en ruimte het toelaten zijn andere voorzieningen als groen, bankjes en toiletten gewenst. Dit past ook bij het concept ‘de gezonde playground’, die momenteel ontwikkeld wordt door NISB en de Richard Krajicek Foundation.

Behoeftenonderzoek vooraf

Het is in de optiek van de sleutelfiguren, die zelf onderzoek hebben gedaan naar playgrounds, raadzaam om onder de bewoners een behoeftenonderzoek uit te voeren, alvorens een plek wordt aangelegd of heringericht. Enkele onderzoekers stelden tijdens de face to face interviews dat gemeenten dikwijls een verwaarloosde plek als locatie kiezen voor een nieuw aan te leggen playground, maar dat ze vooral zouden moeten kijken of er voor elke te onderscheiden groep voldoende sport- en speelruimte is en of het huidige aanbod voldoet aan de wensen en behoeften van bewoners. Louter oplappen heeft weinig zin. Voor succesvolle resultaten op het gebied van gebruik van wijkvoorzieningen is breed draagvlak een *must*. Betrek potentiële gebruikers, bijvoorbeeld jongeren, bij het conceptontwerp. De lange termijn moet echter niet uit het oog worden verloren. Samenstellingen van bevolkingsgroepen kunnen in de loop der tijd veranderen.

Eigenaarschap & coördinatie

Om een succesvolle sport- en speelplek te realiseren is het van belang om binnen de groep betrokkenen (buurt, onderwijs, sport), aan één organisatie eindverantwoordelijkheid te geven voor de gang van zaken rondom de playground. Die eindverantwoordelijkheid betreft zowel de realisatie, het beheer/onderhoud, alsmede de programmering van activiteiten. Dat voorkomt dat interesse afneemt en dit leidt tot afwachtend toekijken en dat niemand zich opwerpt als partij die zich ontfemt over de realisatie van noodzakelijke handelingen. Sommige deskundigen hielden tijdens de interviews en de expertmeetings een warm pleidooi voor het aanleggen van playgrounds bij scholen en/of speeltuinverenigingen, waarbij een combinatiefunctionaris de aangewezen functionaris is om de regie te hebben. Alle stakeholders (sportverenigingen, welzijn, sportbuurtwerk, jongerenwerk, kinderopvang, wijkagent, woningbouwcorporatie) dienen in dat geval wel geïnformeerd en betrokken te worden. Uit de expertmeeting kwam naar voren dat het niet aannemelijk is dat bonden en verenigingen een dergelijke rol op zich kunnen en willen nemen.

Mooi, schoon en veilig

Uit de literatuur en observatierapporten uit de casestudy blijkt dat met name de staat van de zeer eenvoudige sport- en speelplekken zonder harde ondergrond, zonder belijning en/of afgebakende speelruimte vaak te wensen overlaat. Onbruikbare of vieze ondergronden, kapotte borden, doelen, netten of scheefhangende ringen nodigen niet uit tot sporten.

In het verlengde daarvan is het bieden van een veilige speelplek een kritische succesfactor. Beschadigde onderdelen kunnen een gevaar zijn voor gebruikers, maar ook de route ernaartoe (grote over te steken wegen) of het gebrek aan omheining van de speelplek. Het plaatsen van hekken rondom playgrounds heeft naast het bieden van veiligheid als voordeel dat ballen niet in het water belanden of tegen woningen aan komen. De keerzijde is dat het hekwerk de uitnodigende sfeer belemmert en geluidsoverlast kan veroorzaken.

Laat de playgrounds onderdeel worden van een verantwoordelijke gemeenteafdeling of een geprivatiseerde stichting die deze taken heeft gekregen, zodat de playground wekelijks bezocht wordt en verloedering wordt tegengegaan. De activiteitenbegeleiding kan gebruikers medeverantwoordelijk maken voor het schoonhouden van de plek.

Laat afscheidingen maken tussen de playgrounds, zodat duidelijk is dat verschillende groepen bezig (kunnen) zijn. Laat de sport- en speelplekken omheinen en gebruik daarbij geluidsdempende en veilige materialen (bijvoorbeeld verlichting).

Indien nabijgelegen sportvoorzieningen zelden gebruikt worden of zelfs verwaarloosd zijn, omdat de locatie ongeschikt blijkt te zijn, overweeg dan als gemeente deze voorzieningen te laten weghalen, omdat zij de betreffende sport in diskrediet brengen. Woningbouwcorporaties zijn hier ook bij gebaat. Het succes van een Cruyff Court is grotendeels te danken aan zijn look & feel, dat overal op dezelfde manier wordt toegepast. Met de contrasterende kleurencombinatie en de robuuste materialen ziet het concept er verzorgd en attractief uit. Daarover is jong en oud het eens.

(School)sportverenigingen

De nabijheid van scholen is met het oog op de bezettingsgraad een goed vertrekpunt voor de aanleg van een sport- en speelplek. De locatie kan benut worden voor gymlessen, maar ook voor voor-, tussen en naschoolse opvang. In de avond kunnen buurtbewoners, sportverenigingen en andere belangstellenden gebruik van maken van de sport- en speelplek, mits onderling afstemming heeft plaatsgevonden. In een aantal gemeenten gaan positieve geluiden rond over schoolsportverenigingen. Tijdens de laatste expertmeeting kwam dit aspect nadrukkelijk naar voren. Leerlingen uit verschillende wijken hoeven geen grote afstanden af te leggen naar een sportvereniging, want de verenigingen (lees: trainers) komen naar de wijk toe. De kinderen krijgen trainingen van clubtrainers op een locatie in de wijk, worden lid van de sportvereniging en spelen uiteindelijk mee in de reguliere competitie. Contactpersonen vanuit de scholen zijn dikwijls gymleraren.

Om doelstellingen ten aanzien van het sporten in de wijken te bewerkstelligen, kunnen gemeenten te allen tijden een beroep doen op de sportbonden. Bij sportbonden is kennis aanwezig over sportinhoudelijke zaken, zoals het organiseren en begeleiden van activiteiten en evenementen, het opleiden van technisch kader en het werven van vrijwilligers.

5.2 Sportbonden (en sportverenigingen)

Voor bonden en verenigingen liggen kansen voor het grijpen om sportaanbod in de wijken te leveren of te intensiveren, naast het bestaande aanbod op de verenigingssportcomplexen. Waar kan de georganiseerde sport aanhaken of op letten op lokaal niveau? Hoe kan dit het beste worden aangepakt?

Gerichte samenwerking

Een sportbond, zoals de Nederlandse Basketball Bond, is er primair om de basketballcompetities te organiseren, de belangen van de verenigingen te behartigen en de sport te promoten. Zij beschikt doorgaans over beperkte (financiële) middelen en heeft niet de status om buiten de genoemde (primaire) taken veel extra aanbod te implementeren. Ook de verenigingen kampen in dat opzicht met beperkingen. Des te belangrijker is het om op te trekken samen met de andere 'Streetwise georiënteerde' sportbonden en de foundations die zich in het landschap van wijk sport gesetteld hebben. Uit de literatuurverkenning en uit de gesprekken met deskundigen wordt daarnaast gewezen op de noodzaak van het zoeken naar aansluiting bij bestaande samenwerkingsverbanden op wijk-/buurniveau binnen gemeenten.

Via VSG en NISB kunnen de bonden in contact komen met gemeenten en of woningbouwcorporaties die belang hebben bij verbetering van de wijken (en hun voorzieningen), verhoogde buurtparticipatie en maatschappelijk georiënteerde sportverenigingen en met het oog daarop een financiële bijdrage willen leveren. De kosten voor de aanleg van playgrounds variëren van € 30.000,- tot en met € 120.000,-, exclusief de software. Tijdens de interviewronde werd duidelijk dat gemeenten over het algemeen creatief zijn in het vinden van voldoende middelen en dat ze ook de noodzaak inzien van het investeren in andere vormen van georganiseerde sport. In het kader van maatschappelijk ondernemen spelen ook woningbouwcorporaties en het lokale bedrijfsleven steeds meer in op de markt van playgrounds.

Visie

Vooraleer het contact met de plaatselijke verenigingen gezocht wordt is het van belang dat er een visie (opgesteld) is met betrekking tot de gewenste uitstraling van de sport(en) in de wijken. De achterliggende visies van de geïnterviewde ontwikkelaars van de bestaande concepten lopen uiteen. Waar de één het heeft over het inspelen op stemmingswisselingen van kinderen, heeft de ander het over het door potentiële gebruikers zoeken naar nieuwe uitdagingen. Er zijn voldoende mogelijkheden om hierin variaties aan te brengen die aansluiten bij specifieke interesses van partijen.

Betrekken van verenigingen

Sportbonden die ‘hun’ sport weer terug willen zien in de wijken zullen elkaar moeten vinden op het terrein van de samenwerking met en de stimulering van de omliggende of plaatselijke sportverenigingen. Gelet op de pragmatische inslag van verenigingen luidt het advies om snel concreet te worden met de invulling van de activiteiten en/of inrichting van een regie- of werkgroep. Voorbeelden van sportverenigingen die (weer) een wijkfunctie hebben en uitvoeren zijn beperkt, maar ze zijn er wel volgens bonden en onderzoekers. De Streetwise-bonden kunnen via de schoolsportverenigingen stimuleren sportverenigingen erbij te betrekken, ook als er geen schoolsportvereniging is. De buurtvoorzieningen kunnen vaak veel beter benut worden. Eén en ander dient te worden afgestemd met een combinatiefunctionaris/BOS-medewerker of wijkprofessionals van sportbuurtwerk of welzijn. Om activiteiten op deze buurtvoorzieningen te kunnen organiseren krijgt een speciaal daarvoor aangewezen kaderlid of vrijwilliger een pakket met spelmaterialen en/of een bijscholingscursus met betrekking tot de doelgroep(en). De vraag van beoogde sportverenigingen: ‘*What’s in it for me?*’ zullen de bonden moeten beantwoorden. Sportbonden kunnen nadrukkelijk vermelden dat het de verenigingen wijkbrede bekendheid oplevert en zorgt voor een sociaal gezicht. Dit zorgt ervoor dat het beeld ontstaat dat het een maatschappelijk georiënteerde vereniging betreft die verder kijkt dan wat er gebeurt in het clubgebouw en op de sportvelden. Op het playground kan de vereniging zich, met al zijn aantrekkelijke spelvormen en zijn organiserend vermogen, etaleren voor de buurt. Die zichtbaarheid levert wellicht niet direct nieuwe leden op, maar mogelijk wel sponsors en/of vrijwilligers. De playground vormt een welkome aanvulling op de eigen accommodatie. Dat lost een eventueel gebrek aan velden niet op, maar creëert wel een ontmoetingsplaats waar (jeugd-) leden elkaar treffen buiten de vereniging om (bijvoorbeeld in de middag als er nog geen training is, of tijdens een winter- of zomerstop). Het kan de pleisterplaats zijn of worden van een schoolsportvereniging.

Bonden en verenigingen moeten zich met deze vorm van wijk sport in elk geval niet teveel richten op het werven van leden. Die suggestie werd gedaan in de interviewronde, maar kwam ook te berde bij de eerste expertmeeting onder de bonden tijdens het bespreken van de doelstellingen en doelgroepen. Primair willen de gebruikers van playgrounds sporten, maar sommigen willen nu eenmaal ongebonden blijven. Voor een groep potentiële gebruikers, die wel een vorm van lidmaatschap wensen, bestaan meer interessante constructies dan alleen die via de traditionele weg bij de sportvereniging, bijvoorbeeld de eerder genoemde commerciële vorm van lidmaatschap, zoals van toepassing is bij een sportschool.

Activiteitenprogrammering

Alle respondenten en betrokkenen die hebben bijgedragen aan de interviews en/of expertmeetings erkennen het belang van goede kwalitatieve activiteitenbegeleiding op de playgrounds, die er voor zorgt dat ook andere doelgroepen aan bod komen en de ‘straatcultuur’ niet de norm wordt. Ook literatuurstudies wijzen dat uit. Daarnaast zorgt het aanleggen van specifieke sportvoorzieningen (bijvoorbeeld baskets) niet automatisch voor het beoefenen van die sport, laat staan dat die betreffende sport gepromoot wordt. Dat vraagt toch om begeleiding door een (jong) volwassene. Voor de te organiseren sportactiviteiten dienen gediplomeerde professionals nauw samen te werken met trainees (lees: jongeren of bewoners uit de wijk). Het betrekken van jongeren uit de buurt blijkt een uitstekende wijze om kinderen een positieve sociale rol te laten vervullen. Dat levert zowel winst op voor de betrokkene, voor de buurt als voor de playground. De professional is er om de trainees te coachen en om de continuïteit te bewaken. De professionals die hier worden bedoeld passen in het profiel van een jongerenwerker met een sportaffiniteit. In de achterstandswijken waar de foundations zich met de courts en de playgrounds hebben gevestigd vormt een deel van de doelgroep een risicogroep. Het vertrouwen winnen van deze jongeren en op basis daarvan afspraken maken levert volgens ingewijden van de foundations meer positieve effecten op dan louter kennis hebben van de sport en de organisatie van activiteiten en toernooien.

Waarborg continuïteit aanbod

Eén van de door gemeenten genoemde voorwaarden tijdens een expertmeeting om in Streetwise-aanbod te investeren, is het waarborgen van continuïteit van het aanbod. Door het aanbod, met name op het gebied van activiteitenbegeleiding en inspanningen vanuit het verenigingsleven, voor langere tijd te structureren wordt de kans aanzienlijk groter dat gemeenten, woningbouwcorporaties en mogelijk derden (bijvoorbeeld bedrijfsleven) bereid zijn om garant te staan voor (delen van de) de financiering van het aanbod. Hier ligt een duidelijke rol voor de bond (ontwikkeling tools, software, ondersteuning verenigingen). Foundations als de Richard Krajicek Foundation en de Johan Cruyff Foundation hebben in samenspraak met gemeenten overeenkomsten opgesteld voor afgebakende perioden van respectievelijk drie tot tien jaar. Uiteraard met daarin een pakket aan informatie over de inspanningsverplichtingen, zoals activiteitsaanbod, onderhoud van materialen, et cetera. Bonden en verenigingen zouden hier een voorbeeld aan kunnen nemen.

Kansen en uitdagingen

Streetwise-aanbod biedt kansen om sport terug te brengen in de wijk. Dat is goed voor de buurt en kan kansen bieden voor de georganiseerde sport. Een playground brengt het sporten terug naar waar mensen wonen, langswandelen en winkelen en zorgt ervoor dat sport weer zichtbaar wordt in de straat en daar veilig kan worden beoefend.

Zeker voor groepen waarvan de actieradius klein is, bijvoorbeeld omdat men geen auto bezit en waar het lidmaatschap van sportvereniging niet vanzelfsprekend is, is dat niet onbelangrijk.

Het realiseren van een succesvolle playground waar ook de georganiseerde sport bij betrokken is, zal in de praktijk niet altijd eenvoudig zijn. Een playground is per definitie een openbare voorziening, waar een bond of vereniging zelden alleen-zeggenschap over zal hebben. Als buitenaccommodatie blijft de playground kwetsbaar voor weersinvloeden, alle investeringen en kwalitatieve programmering ten spijt. De noodzaak om met meerdere partijen samen te werken betekent dat er een spanningsveld kan ontstaan tussen het beoogde doel en het beschikbare budget, waarbij de initiator van de aan te leggen playground of het organiseren van sportactiviteiten niet altijd zelf over de financiële middelen beschikt. Het geld kan maar één keer uitgegeven worden. Ook de beschikbare ruimte is bepalend voor het eindresultaat. Er zal steeds een keuze gemaakt moeten worden in wat bereikt moet worden en voor of door wie.

Het uiteindelijke aanbod wordt bepaald door de doelgroepen waarop men zich richt. Wat bij de één aanslaat, slaat bij de ander mogelijk niet aan. Uit onderzoek van Mulders (2010) en De Vreede e.a. (2007) blijkt bijvoorbeeld dat ouderen niet graag op openbare speelplekken individueel sporten, dus het plaatsen van outdoor fitnessstoestellen heeft alleen zin als er een beweegprogramma bij wordt aangeboden. Een andere door ouderen genoemde voorwaarde is dat ze moeten kunnen sporten met leeftijdsgenoten. Dat geldt waarschijnlijk ook voor andere leeftijdsgroepen of doelgroepen. Men wil zich kunnen identificeren. Niet voor niets wordt in de literatuur gesproken over dominante gebruikersgroepen. Waar veel allochtone jongens komen, worden relatief weinig meisjes aangetroffen. Zonder software ontstaan processen van in- en uitsluiting, zelfs binnen peergroeps (Van der Meij, 2008) en dat is niet desastreus, maar evenmin een gewenste uitgangssituatie. Ook hierin zullen doordachte keuzes gemaakt moeten worden.

Tot slot

In 1993 concludeerden Heinemijer en Pouw dat basketballpleintjes veel potentie hebben om mensen door sport samen te brengen. Ook toen was duidelijk dat het voor het slagen van dergelijke initiatieven zaak is om met een goed doordacht, integraal plan te komen. Wie om zich heen kijkt en de staat beziet waarin veel van de basketballpleintjes van destijds zich thans bevinden, realiseert zich dat het aan die planvorming nogal eens ontbroken heeft. Maar wie nog iets verder kijkt, ziet ook dat op tal van plaatsen in ons land een nieuw type *playground* is ontstaan waarbij wel lessen zijn getrokken uit het verleden. Het eerste Krajicek veldje werd in 1998 aangelegd en de eerste Cruyff Court in 2003. Inmiddels zijn er meer dan 170 van dergelijke openbare sport-en spelvoorzieningen aangelegd en de verwachting is dat dit aantal nog verder zal groeien. Andere aanbieders ontwikkelen met succes vergelijkbare concepten.

Sport kan succesvol worden terug gebracht in de wijk. Het contact met enkele grote foundations is al gelegd. De suggestie is nu om enkele pilots uit te zetten bij bestaande goed lopende playgrounds. Zo kan in de praktijk bezien worden hoe de georganiseerde sport beter bij deze ontwikkeling kan aansluiten. Dit kan bijdragen aan de doorontwikkeling van het Streetwise-aanbod en aan versterking van de georganiseerde sport.

6. Literatuur

- Bakker, I., Vries, S. de, Bogaard, C. van den, Hirtum, W. van, Joore, J. & Jongert, M. (2008) *Playground van de Toekomst: succesvolle speelplekken voor basisscholieren*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.
- Boonstra, N., Hermens, N., Wonderen, R. Van (2009) *Sportief in de buurt*. De meerwaarde van de schoolsportvereniging. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.
- Breedveld, K., Romijn, D., Cevaal, A. (2009) *Scoren op het Cruyff Court, winnen in de wijk. Een studie naar het gebruik en de effecten van moderne trapveldjes*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Duijvestijn, P., Van Eck, J., Kuitert, K. (2010) *Vooronderzoek 'Aanpak beweegvriendelijke omgeving'*. Amsterdam: DSP-groep.
- Frelief, M., Lindert, C. van, Nielander, D. (2009). *Gebruik en effecten van openbare sport- en speelruimte gemeente Almere*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Heinemeijer, J.M., Pouw, D. (1993) *Dribbelen en dunken met zijn allen : pleintjesbasketball in de schijnwerpers van de sociale vernieuwing*. Rijswijk: Ministerie WVC.
- Hover, P. en D. Romijn (2010). *Cruyff Court monitor*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Romijn, D., Cevaal, A. (2009) *Sport, een verdiende plek in de wijk*. Een onderzoek naar het gebruik en de effecten van sportplekken in Delfshaven, gemeente Rotterdam.
- Meij, N. van der (2008) *Buitenspel, over jeugdparticipatie op de Playground*. Masterthesis Culturele Antropologie, Utrecht: Universiteit Utrecht
- Mulders, C. (2010) *Onderzoek Outdoor Fitness Locatie Doetinchem*. Arnhem: Gelderse Sportfederatie.
- Van der Meulen, R., Breedveld, K., Romijn, D., Baas (2008) *Van court naar community: evaluatie Cruyff Court FC Omniworld Veld 2007/2008*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Vermeulen, J. (2008) *Het kapitaal van de playground : onderzoeksrapportage project SC RKF*. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Vermeulen, J., Verweel, P., Veen, E. Van (2010) *De Richard Krajicek Foundation maakt verschil in de buurt*. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Vreede, P. de, Jans, M., Jongert, T., Hopman-Rock, M. (2007) *Ouderen in Beweging! in Hillesluis*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Bijlage 1. Literatuurstudie

Onderstaand volgen de resumé van de literatuur waarover in hoofdstuk twee verslag is gedaan.

Playground van de toekomst : succesvolle speelplekken voor basisscholieren (Bakker, Van den Boogaard, Van Hirtum, Jongert, Joore, De Vries, 2008)

TNO heeft in het najaar van 2006 zes playgrounds in aandachtswijken geëvalueerd in Noord- en Zuid-Holland: een 'Sprankelplek' van Jantje Beton, een Cruyff Court, een Zoneparc schoolplein, een Richard Krajicek playground, een playground met elementen van KOMPAN en een playground met elementen van Nijha. Er is nagegaan in welke mate de playgrounds bijdragen aan 1) de intensiteit en de mate van lichamelijke activiteit (energieverbruik), 2) de motorische ontwikkeling, 3) de integratie en 4) het beweegplezier van de kinderen; en 5) de bezettingsgraad en 6) de aantrekkingskracht van de playgrounds. Het onderzoek richtte zich op 6 t/m 12 jarige kinderen.

Bevindingen

Uit de metingen is een aantal zaken naar voren gekomen.

Wijken: Uit de buurtscan is gebleken dat in de zes aandachtswijken relatief weinig groen is, er relatief weinig sportaccommodaties zijn, het over het algemeen slecht gesteld is met de verlichting, dat afval, zwerfvuil en hondenpoep een probleem vormen en dat groepen jongeren voor overlast en een onveilig gevoel op straat zorgen.

Motorische ontwikkeling: De geschiktheid van een speeltoestel voor een kind is afhankelijk van de motorische vaardigheden van dat kind. Zo zijn draai-elementen voor jongere basisscholieren en hang- en klimelementen voor de oudere basisscholieren zeer geschikt voor de motorische ontwikkeling. Spelelementen waar aan kan worden gehangen, op kan worden geklommen en vanaf kan worden gegleden en de sportonderdelen, spreken in vergelijking met andere onderzochte elementen de benodigde grondmotorische eigenschappen op een meer intensieve manier aan.

Energieverbruik: Op de onderzochte playgrounds verbruiken de kinderen gemiddeld ruim tweehonderd kilocalorieën per uur en wordt 35 procent van de tijd die kinderen op de playground doorbrengen tenminste matig intensief bewogen. Op vier van de zes playgrounds is de gemiddelde intensiteit hoog genoeg (>5 METs) om bij te kunnen dragen aan het behalen van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Beweegplezier: Veel kinderen komen minstens een paar keer per week naar de playground. Zij komen vooral als er iets georganiseerd wordt. Ze blijven in de meeste gevallen langer dan een uur. Voor schooltijd, tussen de middag en 'als het donker is' komen er minder kinderen dan na schooltijd. De aanwezigheid van oudere kinderen, 'klierkinderen' en regen belemmert een groot deel van de kinderen om naar de playground te komen. Voetbal- en basketballveldjes zijn populair bij een deel van de kinderen. Andere kinderen vinden deze onderdelen juist stom en willen graag een hek of kooi om deze velden. Kinderen vinden het belangrijk dat de playground schoon en opgeruimd is.

Aantrekkingskracht: Driekwart van de kinderen woont binnen een straal van vierhonderd meter van de playground. De meeste kinderen gaan lopend naar de playground, een kwart van de kinderen komt op een fiets, step of skateboard.

Integratie: Allochtone kinderen zijn oververtegenwoordigd ten opzichte van autochtone kinderen op de onderzochte playgrounds. De verdeling jongens – meisjes is niet op alle playgrounds in overeenstemming met de potentiële gebruikersgroep; jongens zijn op drie van de zes playgrounds oververtegenwoordigd.

Aanbevelingen

Op basis van de belangrijkste resultaten zijn enkele aanbevelingen geformuleerd die bij kunnen dragen aan het creëren van een succesvolle speelplek.

- Richt tenminste drie procent van het gemeentelijk grondgebied dat voor woondoeleindenbestemd is in als buitenspeelruimte volgens de advieswet ‘Wet op de Buitenspeelruimte’. Vergeet daarbij niet dat het niet alleen gaat om de kwantiteit van de buitenspeelruimte, maar ook om de kwaliteit.
- Denk bij het bepalen van de locatie van de speelplek aan het minimaliseren van de afstand van de speelplek tot de woonhuizen van de doelgroep en beperk het aantal barrières (bijvoorbeeld water, drukke verkeerswegen, treinrails) op de route naar de speelplek.
- Betrek kinderen, ouders en omwonenden bij het inrichten en aanleggen van de speelplek en sluit aan bij hun wensen en behoeften.
- Besteed meer aandacht aan de aantrekkelijkheid van de speelplek voor meisjes.
- Besteed aandacht aan de aantrekkelijkheid van de speelplek voor zowel autochtone als allochtone kinderen.
- Bevorder het gebruik van de speelplek gedurende de hele dag.
- Stimuleer het organiseren van activiteiten (bijv. kinderpartijtjes, sportclinics en (school)toernooien) op de speelplek.
- Gebruik de speelplek voor de lessen lichamelijke opvoeding.
- Besteed meer aandacht aan het onderhouden en schoonhouden van de speelplek.
- Zorg dat er geen honden op of rondom de speelplek komen.
- Besteed meer aandacht aan de verlichting op en rondom de speelplek.
- Besteed meer aandacht aan groen op en rondom de speelplek.
- Gebruik het aanleggen van speelplekken om het bewegen bij kinderen te stimuleren zodat meer kinderen voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.
- Gebruik de speelplek als locatie voor bewegestimulering onder allochtone kinderen aangezien deze groep er veel komt (bijvoorbeeld activiteiten in het kader van de Buurt Onderwijs Sport (BOS) projecten).
- Maak zones voor verschillende leeftijdsgroepen. Bijvoorbeeld een zone voor kinderen tot zes jaar; voor kinderen van zes t/m tien of twaalf jaar en een zone voor kinderen ouder dan tien of twaalf jaar. Maak daarbij gebruik van afrastering voor de veiligheid van de jongste kinderen en ter afscherming van bijvoorbeeld voetbalveldjes.
- Voorkom dat jongeren (kinderen ouder dan twaalf jaar) een drempel vormen voor jongere kinderen om naar de speelplek te komen. Betrek jongeren bij het organiseren van activiteiten op de speelplek.

Het kapitaal van de playground: onderzoeksrapportage project SC RKF (Vermeulen, 2008)

In de periode van april tot november 2007 is onderzoek gedaan op zes playgrounds in Nederland: Bergen op Zoom (Marslaan), Groningen (de Hoogte), Den Haag (Vermeerpark), Amsterdam (Reigersbos), Rotterdam (Schuttersveld) en Utrecht (Park de Gagel). Kenmerkend is het kwalitatieve karakter van het onderzoek, waarbij de focus lag op concrete processen op de playgrounds en de betekenissen die deze processen hebben voor betrokkenen. Er is gekozen voor een perspectief van binnen uit in plaats van een perspectief van bovenaf (Boeije, 2005; Vermeulen, 2001). Het ging in het project om ervaringen van concrete actoren en om het begrijpen van de werkelijkheid op de playgrounds vanuit de details van het dagelijks leven (Silverman, 2004 en 2007).

Bevindingen

De belangrijkste bevindingen uit het rapport kunnen we groeperen langs de volgende lijnen: (1) Relatie playgrounds met de buurt; (2) organisatie op de playgrounds; (3) begeleiding van activiteiten op de playgrounds en (4) betekenis van playgrounds voor jongeren.

(1) Relatie RKF playgrounds met de buurt

- De verscheidenheid van de RKF playgrounds is een opvallend en sterk punt. Vooral krachtig is het wanneer er, zoals in de meeste gevallen, direct aangrenzend of in de dichte nabijheid andere mogelijkheden voor spel en sport zijn.
- De variatie aan sport- en spelmogelijkheden die de playgrounds en hun locatie meestal bieden, trekt een grote diversiteit aan gebruikers uit verschillende leeftijdsgroepen en met verschillende interesses. De playgrounds trekken actieve bewoners aan, maar ook vanuit formele organisaties (welzijn, zorg, onderwijs) komen mensen gebruik maken van de sportmogelijkheden. Daardoor zijn de playgrounds een kruispunt van ontmoeting in de wijk met volop mogelijkheden voor het leggen van contacten en het maken van relaties. Dit zorgt ervoor dat de lokale inbedding van de playground in de omringende buurt of wijk goed is. In die zin dragen de playgrounds bij aan het leggen van zogenaamde ‘weak ties’ die belangrijk zijn voor sociale cohesie.

(2) Organisatie op de playground

- De begeleiding van activiteiten is in handen van lokale organisaties, waardoor het voor de RKF moeilijk is om een directe bemoeienis en controle te hebben op de uitvoering ervan op de playgrounds. Aan de andere kant is het goed dat de RKF lokale partners heeft die de mogelijkheid hebben tot direct contact met de wijk en de bewoners.

(3) Begeleiding van activiteiten op de playground

- Begeleiding van sportactiviteiten kan sterk bijdragen aan de (verdere) ontwikkeling van het fysiek en motorisch vermogen en sociaal kapitaal van jongeren. Op de eerste plaats doordat het regels en structuur voor sporten en gedrag biedt waardoor er beter en gericht kan worden gespeeld en waardoor verschillende groepen en individuen de kans krijgen om te sporten. Op de tweede plaats heeft de sportbegeleider een belangrijke rol in het versterken en verbeteren van gedrag door jongeren te complimenteren, te corrigeren en te troosten. Dit is vaak een delicaat proces, waarin van begeleiders de nodige sensitiviteit wordt gevraagd.

- Het bestaan van programma's van begeleide en gerichte activiteiten is belangrijk voor het met elkaar in contact brengen van jongeren. Deze activiteiten kunnen 'bridging' kapitaal opleveren.
- Georganiseerde activiteiten zijn essentieel voor het bereiken van die groepen (meisjes, jongeren tot dertien jaar) die zonder begeleiding minder kans hebben om op de playgrounds te sporten.
- Een aandachtspunt bij het aanbrengen van structuur en regels bij begeleide activiteiten is het gevaar dat begeleiders in de praktijk groepen en jongeren kunnen uitsluiten, op basis van hun percepties van 'lastig' gedrag, die mogelijk juist betrokken zouden moeten worden bij de activiteiten.

(4) Betekenis van de playgrounds voor jongeren

- Playgrounds zijn betekenisvolle plaatsen voor jongeren. Het zijn plekken waar zij sociaal kapitaal kunnen verwerven in de vorm van respect, identiteit en erkenning.
- Sporten op eigen initiatief heeft volop ruimte naast de georganiseerde activiteiten op de playgrounds. Dat moet ook zo blijven, omdat jongeren aangeven ook juist veel plezier te beleven aan het spelen volgens eigen regels. Bovendien draagt dit sporten in eigen groepen bij aan 'bonding' relaties die belangrijk zijn voor het gevoel van 'ergens bij horen' (identiteit).
- Sporten op eigen initiatief is niet 'onorganiseerd'. Jongeren zijn uitstekend in staat om hun eigen sporten te reguleren en bovendien zijn zij daar erg creatief in. Dat is een vorm van sociaal kapitaal dat erkend moet worden als deel van de eigen identiteit van jongeren. Bovendien kunnen deze capaciteiten verder ontwikkeld worden door jongeren te betrekken bij de begeleiding van sportactiviteiten op de playgrounds. Dat helpt andersom ook de lokale inbedding van de playgrounds in de buurt verder.
- Oudere jeugd (rond zestien jaar en ouder) heeft mogelijkheden om op te treden als voorbeeld voor jongere kinderen, zowel in het sporten zelf als in sociaal gedrag.

Scoren op het Cruyff Court, winnen in de wijk : een studie naar het gebruik en de effecten van moderne trapveldjes

(Breedveld, Romijn en Cevaal, 2009)

Het W.J.H. Mulier Instituut heeft, in opdracht van de Johan Cruyff Foundation, in de periode zomer 2006 tot en met december 2008 onderzoek gedaan naar de ervaringen met Cruyff Courts. Voor het onderzoek zijn uitgebreide case studies verricht in Nijmegen, Almere en Rotterdam. Via observaties, interviews en enquêtes is getracht een beeld te krijgen van het gebruik van de Courts en de daarmee gepaard gaande effecten. In aanvulling daarop zijn in een 'quick scan' een dertigtal Cruyff Courts bezocht, geobserveerd en gefotografeerd, en hebben een vijftigtal beheerders van Courts antwoorden gegeven op schriftelijke vragen. Tot slot zijn voor het onderzoek mediaberichten over de Courts bestudeerd en zijn gegevens geanalyseerd over de ledentallen van KNVB voetbalverenigingen.

Bevindingen

Enthousiasme: Uit het onderzoek blijkt overduidelijk dat de Cruyff Courts veel enthousiasme losmaken bij spelers en bewoners. Problemen waar de klassieke trapveldjes veelal door worden

geplaagd (modder-poelen, hondendrollen, doelen zonder netten en ballen die in de struiken of in de sloot verdwijnen) kennen de Courts niet of nauwelijks (vgl. Bakker et al. 2008).

Bereik: Het bereik van de Cruyff Courts mag groot genoemd worden, groter dan op gangbare openbare sport- en spelvoorzieningen in de buurt. Het merendeel van de spelers is afkomstig uit de directe woonomgeving. Toch zijn er ook voorbeelden bekend van Courts waar ‘buurtbattles’ ervoor zorgen dat de veldjes een bereik kennen dat het niveau van de wijk en de buurt overstijgt. Onder spelers zijn degenen die graag willen voetballen, allochtonen en jongens, duidelijk oververtegenwoordigd. Overigens voetbalt veertig procent van de spelers op het Cruyff Court ook bij een vereniging. Zeker voor de allochtone jeugd geldt dat de Courts een alternatief vormen voor de voetbalvereniging. De vereniging komt door zijn excentrische ligging en ook wel door de institutionele inbedding minder in het vizier van deze groep jongeren. Meisjes zijn wel enthousiast te maken voor de Courts, maar zij voelen zich er pas echt toe aangetrokken als er onder leiding van bijvoorbeeld sportbuurtwerkers specifieke activiteiten worden georganiseerd.

Verantwoordelijkheid: Hoewel jongeren en omwonenden zichzelf makkelijk organiseren en ook creatief betuigen in wat ze organiseren, blijkt toch dat zonder nadrukkelijke regie of stimulans van buitenaf dergelijke initiatieven zelden uitgroeien tot iets dat beklijft en een duurzaam karakter krijgt. In de huidige structuur is het echter lastig om alle betrokken partijen bij elkaar te krijgen en ze mede verantwoordelijkheid te laten dragen voor een Court. Er is geen echte probleemeigenaar. Dat geldt voor de sportverenigingen in de buurt, dat geldt voor de BVO's, dat geldt voor scholen in de wijk, voor de gemeente en voor het sportbuurtwerk en voor de landelijk opererende Cruyff Foundation. Het meest probleemeigenaar is nog de gemeente. Voor de gemeente is het Cruyff Court echter geen majeur aandachtspunt, hooguit een aardige blikvanger. Wel investeren veel gemeenten vanwege de hoge maatschappelijke zichtbaarheid van het Court meer dan anders het geval was geweest in het onderhoud van dit stuk publieke ruimte.

Impact buurt: De aanleg van een nieuw veldje zorgt nog wel eens voor onrust in de buurt. Veelal ebt die onrust (en ebben die klachten) na verloop van tijd weg. Als de afstand tussen de Courts en de huizen te klein is dan kan dat tot overlast leiden. Voor direct omwonenden dringen de geluiden van het Court op dat moment teveel door in de privésfeer, hetgeen als een inbreuk wordt ervaren. Voor inwoners is het veld ook niet een vanzelfsprekende plek om te gaan kijken of elkaar te ontmoeten. Overdag, onder schooltijden en bij slecht weer kunnen de Courts een wat verlaten indruk maken. Bij mooi weer kunnen de Courts overigens heel goed een plek zijn waar ook volwassenen komen, om zelf te voetballen of om te genieten van en te waken over het spel van hun (klein-)kinderen. Het zou verkeerd zijn om van een voorziening als een trapveldje, hoe slijk die ook is vormgegeven, te verwachten dat daarmee alle maatschappelijke problemen kunnen worden opgelost. Feit is dat voor alle hierboven geconstateerde bevindingen niet eenduidig is vast te stellen in hoeverre die specifiek zijn toe te schrijven aan het Cruyff Court, danwel aan andere investeringen in de wijk.

Staat van onderhoud: De Cruyff Courts ogen ook na enige jaren vaak nog opvallend vrolijk en fris, mede omdat gemeenten investeren in het onderhoud van de Courts. Toch blijven ook Cruyff Courts niet altijd gevrijwaard van vandalisme. De indruk bestaat echter dat dit op de

Cruyff Courts niet meer plaatsvindt dan bij andere openbare ruimtes, en zelfs wat minder. Vernielingen betreffen eerder de omgeving van het Court dan het veld op zich.

Courts versus verenigingen: In sportief opzicht dragen de Courts bij aan het aantal voetballertjes en aan de frequentie waarmee er wordt gespeeld. Toch vindt slechts een kleine groep spelers de weg naar de voetbalvereniging. Die doorstroom komt eigenlijk pas op gang als er sprake is van een verbindende schakel, zoals een sportbuurtwerker die ook actief is op het Cruyff Court. Doorgaans is de amateurvoetbalverenigingen in de buurt weinig betrokken bij het veld. De Courts lijken een redelijk eigenstandige plaats in het sportlandschap te hebben veroverd en fungeren in hun huidige vorm noch als concurrent noch als vindplaats voor de vereniging. BVO's lenen hun naam aan de velden en maken met de Cruyff Foundation afspraken over hun betrokkenheid bij activiteiten op het Court. Het is moeilijk om profs te motiveren en de communicatie verloopt nog wel eens stroef. BVO's zelf herkennen zich in onvoldoende mate in de Courts.

Gebruik en effecten van openbare sport- en speelruimte gemeente Almere (Frelier, Van Lindert en Nielander, 2009)

De gemeente Almere wilde op basis van bestaande landelijke en lokale onderzoeken inzicht krijgen in de mogelijke effecten en het gebruik van openbare sport- en speelvoorzieningen. Op basis van inzichten uit de literatuur en gesprekken met lokale beleidsfunctionarissen is toegewerkt naar het formuleren van verschillende toekomstscenario's voor het beleid ten aanzien van openbare sport- en speelruimte in Almere.

Bevindingen

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat openbare sport- en speelvoorzieningen in wijken en buurten nuttig zijn, niet alleen voor de gebruikers zelf, maar ook voor de leefomgeving in wijken en buurten in het algemeen. De mate en wijze waarop de sport- en speelvoorzieningen worden gebruikt verschilt. Dit hangt onder andere samen met het type sport- en speelvoorziening, met verschillende gebruikersgroepen (naar onder andere leeftijd, geslacht, etniciteit, sociaal-economische klasse) en met de bevolkingssamenstelling van de wijk waarin de voorziening is gelegen. Het gebruik van voorzieningen hangt ook samen met een aantal randvoorwaarden, zoals de wijze van inrichting, de staat van het onderhoud, veiligheid, bereikbaarheid, variatie in spelmogelijkheden en de organisatie van sport- en spelactiviteiten op de voorziening.

Dat sport en spel en daarmee ook bewegen in de buitenruimte een positief effect heeft op de gezondheid van kinderen en jongeren is inmiddels breed geaccepteerd. Alleen al om deze reden investeren veel gemeenten in voldoende ruimte voor buitenspelen en sporten. De vraag of openbare sport- en speelvoorzieningen ook positieve maatschappelijke effecten opleveren is op basis van het literatuuronderzoek niet eenvoudig te beantwoorden. Studies naar maatschappelijke effecten van sport- en speelvoorzieningen zijn vaak contextgebonden en worden nog onvoldoende breed (landelijk) uitgevoerd. Toch zijn er aanwijzingen dat onder bepaalde voorwaarden of in bepaalde situaties wel degelijk maatschappelijke effecten te verwachten zijn. Vele factoren kunnen een rol spelen bij het verbeteren van bijvoorbeeld de leefbaarheid van buurten, overlastvermindering, etcetera. Openbare sport- en speelvoorzieningen

kunnen zeker een belangrijke rol spelen in deze processen, zo blijkt uit diverse onderzoeken. Een voorziening met attractiewaarde kan voor een vermindering van de overlast van jongeren in de wijk zorgen.

Een goede opvang en stimulans door begeleiders op een voorziening, kan jongeren ertoe bewegen bijvoorbeeld toch hun opleiding af te maken. Een mooie speelvoorziening, zoals een Cruyff Court, kan gevoelens van trots oproepen bij wijkbewoners. Dit kan de wijk een positieve impuls geven. Of buurtbewoners zich ook meer met elkaar verbonden voelen hangt af van de rol die het plein in de buurt speelt. Stimulans vanuit een beheerder of buurtnetwerk van professionals is vaak een voorwaarde om sociale betrokkenheid tot stand te brengen. Zeker in buurten waar inwoners een lage sociaal-economische status hebben en waar sprake is van een grote diversiteit in bevolkingsgroepen.

Op basis van bovenstaande inzichten uit de literatuur, gesprekken met beleidsmedewerkers en trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op Almere, zijn vier verschillende toekomstscenario's voor de openbare sport- en speelruimte in Almere geformuleerd.

Bij het scenario *'Iedereen doet mee'* wordt uitgegaan van de ambitie om openbare sport- en speelvoorzieningen in te zetten om sociale integratie tussen verschillende bevolkingsgroepen in Almere te stimuleren. De sport- en speelvoorziening als ultieme ontmoetingsplek in wijken en buurten. De voorzieningen bieden voor ieder wat wils, voor jong en oud, voor autochtoon en allochtoon, voor rijk en arm, voor gehandicapt en gezond. Doel is door middel van gerichte ontwikkeling van op wijken en buurten afgestemde openbare sport- en speelvoorzieningen sociale binding tussen inwoners tot stand te brengen.

Bij het scenario *'Jeugd sportief'* is de ambitie nagestreefd om jongeren actief bij de samenleving te betrekken en jongeren aan te zetten tot een meer actieve leefstijl. Het scenario is specifiek gericht op de doelgroep jongeren tussen tien en achttien jaar. Almere is een stad met een relatief jonge bevolking. Dat wil zeggen dat van echte ontgroening nog geen sprake is, ook in de toekomst zal het aantal jongeren procentueel niet afnemen. Veel grote steden hebben te kampen met problemen rond specifieke groepen jongeren. Vaak zijn het jongeren in achterstandswijken met lage kansen op de arbeidsmarkt, een laag opleidingsniveau, een slechte thuissituatie. Het bieden van goede voorzieningen, een vertrouwd gezicht in de wijk, een sociaal vangnet zorgen er soms voor dat zij weer perspectief zien in een betere toekomst. Ook de grote groep waarmee het wel goed gaat is de moeite waard om in te investeren. Bij dit scenario is actief ingezet op het ontwikkelen van sport- en spelfaciliteiten van jongeren van tien tot achttien jaar, zodat zij zich sportief kunnen ontwikkelen, gezonde en fitte Almeerders zijn en hun vrijetijd op een zinvolle manier besteden.

Het scenario *'Bewoners aan het stuur'* gaat uit van de ambitie dat de openbare sport- en speelvoorzieningen optimaal zijn afgestemd op de wensen van bewoners en dat bij de inrichting van bestaande en nieuwe plekken bewonersbetrokkenheid en –participatie worden vergroot. Het nieuwe beleid voor openbare sport- en speelruimte in dit scenario is gericht op alle leeftijden. Bewoners van alle leeftijden krijgen een zware stem bij de besteding van middelen ten behoeve van de aanleg, verbetering of vernieuwing van openbare sport- en speelvoorzieningen.

Het doel dat met het scenario *'Spelen in het groen'* wordt nagestreefd is het stimuleren van avontuurlijk en natuurlijk spelen door kinderen. De doelgroep bij dit scenario zijn kinderen in de leeftijd van zes tot twaalf jaar. Uit onderzoek is gebleken dat zij een natuurlijke drang tot

bewegen hebben, graag spelen op informele en natuurlijke terreinen, zoals grasvelden, slootjes en rommelterreinen. Dit maakt het mogelijk dat zij op een flexibele manier spelen, fantaseren, ontdekken, enzovoorts.

Jonge kinderen kunnen in natuurlijke terreinen waar losse elementen beschikbaar zijn meer controle ervaren over hun fysieke omgeving. Er is in Almere veel groen en water aanwezig. De laatste jaren is de druk op de ruimte met de bouw van nieuwe woningen echter toegenomen. Maar met de keuze voor 'natuurlijk spelen' wil de gemeente voldoende ruimte openhouden.

Voor alle scenario's geldt dat de openbare sport- en speelvoorzieningen aan een aantal basisrandvoorwaarden moeten voldoen. De openbare sport- en speelvoorzieningen moeten bijvoorbeeld schoon, heel en veilig zijn en aan algemene kwaliteitseisen voldoen. Voor de jongste doelgroep moeten voldoende kleine speelplekken in de wijk aanwezig zijn als basisvoorziening en er moet een structureel budget voor onderhoud van voorzieningen zijn gereserveerd.

Sport, een verdiende plek in de wijk. Een onderzoek naar het gebruik en de effecten van sportplekken in Delfshaven, gemeente Rotterdam

(Van Lindert, Romijn en Cevaal, 2009)

Op alle fronten laat Rotterdam zien sport hoog in het vaandel te hebben staan. De gemeente wil onder meer bereiken dat inwoners dicht bij huis kunnen bewegen. Daarnaast kunnen de speel- en sportvoorzieningen in de wijk een impuls geven op het gebied van sociaaleconomische status van de wijk. Bij het onderzoek lag de nadruk sterk op het gebruik van de sportplekken en de mogelijke effecten die de sportplekken teweegbrengen op gebruikers, bezoekers en omwonenden. De focus lag daarbij op de deelgemeente Delfshaven.

Bevindingen

Aanbod en bereik: Gesteld kan worden dat Rotterdam over een behoorlijk aantal formele en gevarieerde sportplekken beschikt: beheerd en onbeheerd, multifunctioneel en monofunctioneel, groot en klein. Het valt op dat – ondanks de variatie – voetbal daarin domineert, gevolgd door basketball. Dat verklaart grotendeels het hoge aantal jongens dat zich op deze plekken begeeft. Meisjes willen meer variatie in de activiteiten, zijn kritischer over de kwaliteit en de veiligheid van speelplekken en spelen minder lang en minder vaak laat buiten dan jongens. Alle onderzochte sportplekken voorzien in elk geval in een zekere behoefte. Behalve het weer blijkt de af- dan wel aanwezigheid van concurrerende sportplekken in de nabije omgeving van invloed op de bezettingsgraad van een sportplek. Vanwege de afstand, de nabije aanwezigheid van middelbare scholen en de verlichting trekken het Coloured Mindplein en het Lloyd Multiplein in Delfshaven meer oudere bezoekers dan de drie andere pleinen. Overall zijn er vooral allochtone gebruikers gesignaleerd. Voor een grote groep fervent gebruikers heeft de komst van een sportplek veel impact gehad, bijvoorbeeld in het tegengaan van verveling. Ook wijkprofessionals geven aan dat de sportplek een positieve uitstraling heeft op de buurt als geheel.

Wijkvoorzieningen: Uit gegevens van de sociale index, de Buurtmonitor en Vrijtijdsomnibus blijkt dat de deelgemeente Delfshaven op diverse aspecten, bijvoorbeeld ten aanzien van de

wijkvoorzieningen, beneden het gemiddelde scoort. Verschillen tussen de wijken kunnen mogelijk een rol spelen bij de werking van een sportplek.

Betrokkenheid jongeren en bewoners: Niet automatisch worden gebruikers van de sportieve ontmoetingsplek lid van een sportvereniging. Vaak zijn ze al lid van een vereniging. In het andere geval is de afstand in figuurlijk en letterlijk opzicht te groot, waardoor lidmaatschap geen optie is. Dat ze gebruik maken van de sportplek bevestigt de positieve uitkomst van het sportstimuleringsbeleid van de gemeente. De betrokkenheid van deze jongeren bij de sportplek is dan ook niet gering. Omwonenden tonen daarentegen weinig belangstelling voor de sportplekken, dat blijkt ook uit de sociale index. De taalbarrière of de lage sociaaleconomische situatie van de bewoners worden als oorzaken genoemd. Misdragingen en spelbederf komen op alle onderzochte sportplekken wel eens voor, maar niet overdreven vaak.

Vooronderzoek 'Aanpak beweegvriendelijke omgeving'

(Duijvestijn, Van Eck, Kuitert, 2010)

In het kader van de bevordering van een actieve leefstijl heeft DSP-groep begin september 2009 een literatuuronderzoek gedaan waarbij de aandacht uitging naar een tweetal vragen. Welke variabelen en kenmerken in de fysieke omgeving zijn bepalend voor het (sport- en) beweeggedrag van mensen en onder welke voorwaarden (kritische succesfactoren)? In hoeverre verschillen die variabelen en kenmerken voor verschillende type omgevingen en voor verschillende doelgroepen/bevolkingsgroepen? Het doel was om helder te krijgen wat bekend is over ruimtelijke maatregelen (inrichting en beheer) ten behoeve van een actieve leefstijl en welke sociale maatregelen (organisatie en communicatie) een gemeente kan nemen om dit te bevorderen. Enkele van de hieronder weergegeven maatregelen zoomen in op het spelen in de openbare ruimte.

Spelen in de openbare ruimte

Bewezen maatregelen Inrichting

- Leg zoveel mogelijk parkeerstroken parallel aan de straat aan.

Aannemelijke maatregelen Inrichting

- Leg stadswijken aan met zoveel mogelijk sportvelden, laagbouw, woonerven en woongebieden met autoluwe zones, groen, water en gegroepeerde parkeerplaatsen aan.
- Beperk de rijsnelheid; dit vergroot het aandeel spelende kinderen in de buurt.
- Beperk in stadswijken zoveel mogelijk de aanwezigheid van hondenpoep, druk (bus- en vracht)verkeer en leegstaande gebouwen.
- Hoe hoger de bebouwingsdichtheid hoe meer energie kinderen verbruiken door lichamelijke activiteit en hoe meer zij wandelen en fietsen. Maar... bij meer openbare ruimtes in de wijk is het aantal minuten waarop de kinderen minimaal matig intensief lichamelijk actief zijn lager en spelen ze ook minder buiten.
- Zorg voor een groene omgeving; dit is vooral goed voor schoolgaande kinderen en jongeren tussen de twaalf en zeventien. Dit groen moet dan wel een minimale omvang hebben, de mogelijkheid bieden om te spelen, bereikbaar en veilig zijn. Voor de stad wordt uitgegaan

van een ondergrens van vijf hectare groen per postcodegebied. Voldoende (bespeelbaar) groen in de woonomgeving (voorbeeld: Leeuwarden De Potmarge).

- Hou rekening met ontwikkelingsbehoefte kinderen. Tijdens het opgroeien verandert hun behoefte aan (speel)voorzieningen dus zorg dat speelomgeving veranderbaar is.
- Maak speelplekken schoon, goed verlicht, zichtbaar vanuit omliggende (woning) en eventueel met toiletten. Zorg desgewenst voor voldoende (goed afsluitbare) bergruimte voor hulpmiddelen voor sport en recreatie.
- Voorkom gevaarlijke waterkanten in de buurt van speelplekken. Maak waterkanten niet te steil: geen (hoge) beschoeiing, maar natuurvriendelijke oevers (met flauw talud) en plasbermen (met een ondiepe rand).
- Realiseer zoveel mogelijk gebouwen met tuin; huizen met een tuin bevorderen de lichamelijke activiteit van kinderen. Zorg dat de speelplek vanuit flats zo goed mogelijk te zien is en/of bouw grondgebonden woningen tussen de flats.
- Om kinderen bewegingsruimte te bieden zijn woonerven, waarin verkeer slechts stapvoets mag rijden, een belangrijk onderdeel van de stedelijke verblijfsruimte. Wordt gekozen voor 30 km/h straten dan moeten die over voldoende trottoir beschikken. Als dit niet mogelijk is, dan inrichten als woonerf.
- Besteed minstens zoveel aandacht aan de inrichting en het beheer van de ruimte buiten aangewezen speelplekken (en buiten de speel/sporttoestellen) en aan de weg er naar toe, als aan de officiële speelplek zelf.
- In dichtgebouwde gebieden kunnen platte daken van grotere gebouwen benut worden voor (extra) recreatieve doeleinden zoals sporten en spel.
- Plant klimbomen aan.

Aannemelijke maatregelen Organisatie & Communicatie

- Betrek kinderen, ouders en omwonenden bij de inrichting en aanleg van de speelplek. Deze zal dan meer aansluiten bij hun wensen en behoeften en meer gebruikt worden.
- Volg de Triple E volgens *Childstreet*: aandacht voor Engineering (inrichting), Education (verkeersopvoeding) en Enforcement (handhaving). Deze organisatie beoordeelt straten op zes aspecten (de zes b's): bescherming, bewegingsvrijheid, beloopbaarheid, befietsbaarheid, bespeelbaarheid en belevingswaarde.
- Behoud clubs en verenigingen in de woonwijken.
- Organiseer activiteiten op speelplekken of creëer mogelijkheden daartoe, zoals een kinderpartijtje, (school)toernooi of sportclinic.

Sportief bewegen in de openbare ruimte

Minder dan bij functioneel bewegen is gedegen (wetenschappelijk) onderzoek gedaan naar de relatie tussen sportief bewegen/sportief gedrag en omgeving. Het onderzoek dat is uitgevoerd heeft vooral betrekking op specifieke onderwerpen, zoals playgrounds. Deze onderzoeken hebben de vorm van case studies, vaak op een beperkt aantal locaties. Het onderscheid tussen 'bewezen maatregelen' en 'aannemelijke maatregelen' is in de meeste gevallen niet te maken. De hieronder genoemde aanbevolen maatregelen zijn herleid uit deze case studies.

Aanbevolen maatregelen

- Bijna driekwart van de bezoekers/gebruikers van een playground woont binnen een straal van vierhonderd meter van de locatie. Zorg voor voldoende locaties, waarbij steeds rekening wordt gehouden met de actieradius van de beoogde gebruikers (kinderen/jeugd).

- Investeer in een goed en aantrekkelijk activiteitenprogramma. Het aantal bezoekers aan een playground neemt aanzienlijk toe wanneer bijvoorbeeld toernooien/wedstrijden worden georganiseerd.
- Houd bij het aanbod aan activiteiten op een playground rekening welke doelgroep bediend wordt. Het gebruik van (allochtone) meisjes blijft achter; ga na welke activiteiten voor deze groep interessant zijn om gebruik te maken van de voorziening.
- Zorg dat er diverse vormen van sport op een playground mogelijk zijn. Een Cruyff Court (met doeltjes) nodigt vooral uit tot voetbal, waardoor kinderen die niet geïnteresseerd zijn in voetbal, minder of geen gebruik zullen maken van de voorziening.
- Houd bij de inrichting van playgrounds ook rekening met andere groepen dan kinderen/jongeren. Een playground kan ook gebruikt worden als ontmoetingsplaats voor ouderen, en voor deze groep een bijdrage leveren aan balansoefeningen.

Sportaccommodaties

In de onderzochte literatuur is de relatie tussen aanwezigheid van basissportvoorzieningen in de wijk en sportgedrag steeds als klein onderdeel meegenomen. Uit de diverse onderzoeken ontstaat een diffuus beeld. Er is geen eenduidigheid over het sportief actief zijn en de afstand tot (basis)sportvoorzieningen. Sportief actief zijn wordt meer bepaald door intrinsieke motivatie en sociale verbanden dan de afstand tot een sportveld of sporthal. Het bezoeken van een sportvoorziening beperkt zich voor de meeste mensen tot een of twee keer per week. Verplaatsing naar deze sportaccommodatie is dan geen drempel. Of deze verplaatsing gebeurt op de fiets, met de auto of openbaar vervoer zegt iets over functioneel bewegen, en minder over sportief bewegen. Hoewel we hier in de literatuur niets over hebben gevonden, is het aannemelijk dat afstand tot een sportaccommodatie (en daarmee sportaanbod) wel van invloed is op de sportkeuze voor (jonge) kinderen. Ouders kiezen meestal voor het aanwezige sportaanbod in de buurt van de woonomgeving, omdat verplaatsing (functioneel bewegen) in afstand en tijd zo klein mogelijk is.

Dribbelen en dunken met zijn allen : pleintjesbasketball in de schijnwerpers van de sociale vernieuwing

(Heinemeijer en Pouw, 1993)

De Streetwise-bonden spelen in op de maatschappelijke tendens om sport in te zetten om het potentieel aan leden te vergroten. In de wijken, waar de sportverenigingen zijn weggetrokken, zijn voldoende plekken om basketball of sporten anderszins, onder de aandacht te brengen van groepen kinderen en jongeren die de weg naar sportverenigingen niet vanzelfsprekend weten te vinden. Deze ontwikkeling lijkt actueel, maar is het niet. Heinemeijer en Pouw deden reeds in de jaren negentig onderzoek naar pleintjesbasketball en sociale vernieuwing. ‘Sociale vernieuwing richt de aandacht vooral op werk, scholing en huisvesting. Maar ook allerlei vormen van vrijetijdsbesteding bevorderen maatschappelijke integratie en participatie van achterstandsgroepen. Sociale vernieuwing kan ook met sport in verband gebracht worden. Sociale vernieuwing en sport betekent uitgaan van de mogelijkheden die er zijn: stimuleren van de deelname aan sport, het verbeteren van het aanbod van sportieve activiteiten en sportaccommodaties en de vraag en het aanbod beter op elkaar afstemmen.’

In het onderzoek worden drie conclusies getrokken:

1. Sportieve recreatieve activiteiten kunnen zeer goed plaatsvinden op locaties, die niet primair als sportaccommodaties zijn aangelegd. Buiten de traditionele sportaccommodaties is er nog van alles mogelijk. De sportieve, recreatieve activiteiten staan of vallen niet alleen met de ruimte en met de deelname, maar ook met de organisatie.
2. De gemeente kan en moet wellicht een belangrijke initiërende en continuerende rol spelen in de sportieve, recreatieve activiteiten. Alle afdelingen sport en recreatie klaagden over het gebrek aan overleg en afstemming tussen de verschillende gemeentelijke diensten op het gebied van beleid en uitvoering aan de ene kant en beheer en onderhoud aan de andere kant.
3. Voor het slagen van de sportstimulering op wijkniveau, zijn 'vereende' krachten noodzakelijk. Slechts een integrale aanpak garandeert continuïteit.

In deze studie werden suggesties gedaan ten behoeve van het nieuw leven inblazen van basketballpleintjes. Een vijftal scenario's werden uitgewerkt. Samengevat waren de scenario's als volgt:

Scenario A. *Een situatie waarbij niets wordt gedaan.* De pleintjes die er nu liggen, moeten het doen met de gebrekkige opknabbeurten. Al met al een pleintje waar noch sport- en spelactiviteiten, noch de intenties van sociale vernieuwing van de grond zullen komen.

Scenario B. *Eén persoon is verantwoordelijk* voor het reilen en zeilen van het basketballpleintje. Hij is vrijwel altijd aanwezig, oefent op deze wijze controle uit en trekt bij de kleinste vernieling meteen aan de bel bij de gemeente. Het is twijfelachtig of het beoogde sociale vernieuwingsproces van de grond zal komen.

Scenario C. *De vereniging krijgt de verantwoordelijkheid* voor het pleintje en 'adopteert' een basketballpleintje. Zij zorgen voor de activiteiten, trainingen en wedstrijden, maar ze moeten aan de bel trekken als er iets kapot is.

Scenario D. *De gemeente draagt zorg* voor de sportieve activiteiten op het pleintje. Beleid, onderhoud en uitvoering blijven in handen van de gemeente.

Scenario E. *De integrale aanpak.* Veel gemeenten richten een stichting op, die gespecialiseerd is in het opzetten en begeleiden van sportactiviteiten. De gemeente is verantwoordelijk voor het beleidsmatige deel, de stichting draagt zorg voor de uitvoering.

De prangende vraag is: Wat is met de aanbevelingen gedaan? Hoe wordt een herhaling van zetten voorkomen?

Bijlage 2. Overzicht geïnterviewde sleutelinformanten

Organisatie	Geïnterviewden
Gemeente Eindhoven	Paul van Poppel
Gemeente Eindhoven	Harry Renders
Gemeente Utrecht	René Leppink
Greenfields BV	Aart-Jan Warnaar
InnosportNL	Cees Verhoef
Jeugdsportfonds	Trinko Keen
Johan Cruyff Foundation	Carole Thate
KNVB	Piet Hubers
Marc Lammers Plaza	Marc Lammers
NIJHA	Frank Hulleman
NIJHA	Jarno Vedders
NISB	Dayenne L'abeé
NOC*NSF	Jeroen van Tets
Richard Krajicek Foundation	Eric van Veen
TNO	Ingrid Bakker
USBO/Richard Krajicek Foundation	Jeroen Vermeulen
Woningbouwvereniging Welbions (Hengelo)	Ton ter Ellen
(Nike) Zoneparcs NL	Jeroen Joon

Bijlage 3. Topiclijst interviews sleutelinformanten

1. Algemeen:

- Functie
- Organisatie (grootte, visie op s&b, doelstellingen)
- Relatie met openbare sportplekken

2. Doelstelling t.a.v. openbare ruimtes/speelplekken

- Wie is binnen de gemeente initiatiefnemer voor de aanleg van openbare sportplekken/playgrounds?
- Wat is/zijn uw doelstelling(en) bij het ontwikkelen van openbare sportplekken/playgrounds? En waarom voor deze uiting/voorziening gekozen?
- Wordt/worden deze doelstelling (en) door alle partners(welzijn, verenigingen, scholen, kinderopvang, etc.) gedeeld?
- Hoe is de financiering geregeld?

3. Locatiekeuze/besluitvormingsproces

- Welke partijen betrokken? Welke partij heeft meeste invloed? Tegengestelde belangen? Gedeelde belangen
- Verloop proces (moeizaam – soepel)?
- Tijdpad besluitvorming
- Wat maakt het een aantrekkelijker dan het andere? Welke afwegingen gaan daarmee gepaard?
- Is de besluitvorming transparant?
- Wie heeft inspraak?
- Welke factoren zijn doorslaggevend voor de definitieve locatiekeuze?
- Struikelblokken?

4. Aanleg/beheer/onderhoud

- Tijdpad aanleg?
- Welke partijen verantwoordelijk voor beheer & onderhoud? Sprake van samenwerking? Verloop samenwerking?
- Kosten onderhoud?
- Sprake van overlast? Trend: hufferproof materiaal? Helpt het?
- Struikelblokken?

5. Sport & Begeleiding

- Uw ideaalplaatje van activiteiten? Hoe is de praktijk?
- Idem voor begeleiding?
- Relatie/betrokkenheid sportverenigingen?
- Hoe sport terug in de wijk?
- Struikelblokken?

Bijlage 4. Case study: de basket & ruimte

Sport- en beweegvoorzieningen kennen veel verschijningsvormen. Een van de bekendste van deze voorzieningen betreft de basket, bekend van de gelijknamige balsport. Geschat wordt dat er in Nederland op minstens vierduizend locaties baskets zijn aangelegd (in de openbare ruimte). Zeventien jaar geleden werden basketbalpleintjes betiteld als potentiële interventies om door sport sociale vernieuwing tot stand te brengen (Heinemijer en Pouw 1993). Anno 2010 wekken de meeste baskets in de openbare ruimte niet de indruk dat veel van die potentie ook is gerealiseerd. In deze case study is getracht om een antwoord te vinden op de vraag waarom dat zo is:

Op wat voor wijze wordt de basketbalvoorziening in de openbare ruimte vormgegeven en welk effect heeft dit op het gebruik ervan?

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvraag ging de aandacht primair uit naar de hardware op de speelplaats, de verschijningsvorm van de laatstgenoemde voorziening en haar omliggende ruimten. Er is gekozen voor het in kaart brengen⁴ van de basketbalvoorzieningen in vier verschillende gemeenten. In Maasdriel, Venray, Weert en Breda zijn in totaal 23 basketbalvoorzieningen bestudeerd. Bij deze studie is per veldje een checklist (bijlage 4) gebruikt om de eigenschappen van deze voorzieningen vast te leggen. Bij de voorziening is een vragenlijst gehanteerd voor gebruikers en voor omwonenden (bijlage 5) van de voorziening. Als laatste zijn ook observatieverslagen gemaakt. Deze onderzoeksresultaten zijn gestructureerd naar vier categorieën veldjes met uiteenlopende voorzieningenniveaus (tabel 1 – tussen haakjes de aantallen bestudeerde pleintjes).

Tabel 1. Typering niveaus basketbalvoorziening

	1 basket	Harde ondergrond	Belijning/afgebakende speelruimte	2e basket
1) Zeer eenvoudig (4)	x			
2) Eenvoudig (5)	x	x		
3) Basis (5)	x	x	x	
4) Uitgebreid (8)	x	x	x	x

Bij niveau 1 wordt gesproken van een zeer minimale basketbalvoorziening. Er is geen sprake van een harde ondergrond, geen belijning of een afgebakende speelruimte. Slechts één basket is aanwezig. Het tweede niveau (minimaal) is vergelijkbaar met het eerste niveau, echter bij deze vorm speelt men op een harde ondergrond, die kan bestaan uit beton, tegels of ander materiaal. Er wordt gesproken van een basketbalvoorziening op basisniveau wanneer er naast de eerder genoemde aspecten ook sprake is van belijning en/of een afgebakende speelruimte. De basketbalvoorziening wordt als uitgebreid omschreven wanneer deze voorzien is van twee baskets tegenover elkaar en is voorzien van belijning en/of een afgebakende speelruimte. De niveaus zeggen niets over de staat (onderhoud, vervuiling, vandalisme) van de voorziening.

⁴ Het veldwerk voor de case study is uitgevoerd door studenten van de NHT V (Nederlandse Hogeschool voor Toerisme en Verkeer) onderbegeleiding van een onderzoeker van het Mulier Instituut.

Resultaten case study

Vrijwel alle omwonenden gaven aan dat een belangrijke voorwaarde voor het gebruik van het veldje het gehele jaar de weersomstandigheden zijn. Hieronder is de gebruikswijze en – frequentie beschreven naar niveau van de voorziening.

Niveau 1 – zeer eenvoudig

De voorzieningen van het eerste niveau zijn in geen geval in gebruik. Jongeren gaven aan niet op deze voorziening te basketballen of deze te gebruiken voor andere activiteiten.

“Wat er verbeterd kan worden door de gemeente? De basket. Dit is geen basket en bovendien is de ondergrond gras waardoor het al helemaal niet gebruikt kan worden. Wij gebruiken dit alleen maar om te voetballen.” (Jongere, Venray)

Daarnaast gaven buurtbewoners aan nooit basketballende jongeren te zien bij de voorziening.

“Er wordt met name gevoetbald. De basket wordt eigenlijk nooit gebruikt als je het mij vraagt.” (Omwonende, Weert)

“Er wordt alleen maar gevoetbald. Basketball willen de kinderen wel doen, maar dat doen zij niet omdat de ondergrond gras is en dat nodigt natuurlijk niet uit.” (Omwonende, Venray)

Foto 1. Venray-2

Niveau 2 – eenvoudig

Op één niveau hoger, het eenvoudige niveau, is het gebruik beter. Zowel omwonenden als gebruikers gaven in sommige gevallen aan de voorziening te gebruiken om te basketballen. Maar de frequentie is niet hoog. Veelal wordt het veld door jongeren incidenteel gebruikt om te basketballen.

“Als we hier zijn, dan voetballen we altijd. In de zomer ook tafeltennis. Het basketballveldje gebruiken we eigenlijk nooit. Alleen als we even niet aan de beurt zijn met voetbal gebruiken we hem wel eens.” (Jongeren, Breda)

“Er wordt weinig gebruik gemaakt van het basketballveldje en de skatebaan. De voorziening is in mijn ogen overbodig omdat deze ver van het dorp aflight.” (Omwonende, Maasdriel)

“De baskets worden buiten schooltijd om zelden gebruikt. Onder schooltijd gebruiken vooral de oudere kinderen deze. Voor hen zijn er ook niet veel andere voorzieningen.”
(Directeur basisschool over zijn openbare schoolplein, Maasdriel)

Niet alle velden op niveau 2 worden slecht bezocht. Er zijn ook basketbalvoorzieningen met één basket die veel gebruikers trekt.

“Mijn zoon maakt gemiddeld drie keer per week gebruik van dit veldje om te basketballen. Het is namelijk lekker dichtbij huis en hij kan hier fijn samenspelen met vriendjes.”
(Omwonende, Venray).

Foto 2. Maasdriel-2

Niveau 3 - Basis

Het derde niveau, basis, kent naast een harde ondergrond ook belijning of een afgebakende speelruimte. Over deze voorzieningen zijn gebruikers en omwonenden enthousiast. Beide groepen gaven aan dat er veel wordt gebasketbald.

“Ik maak in de pauzes en soms na schooltijd gebruik van het basketballveld. Op het schoolplein is verder naast voetballen niks leuks te doen.” (Jongere, Maasdriel)

“Er wordt hier voornamelijk gebasketbald. Er zijn twee oudere jongens in de straat. Die hebben de basket aangevraagd en dankzij hen is die er ook gekomen. Bij goed weer zijn er elke dag kinderen aan het spelen.” (Omwonende, Venray)

“In de zomer komen hier vijf dagen per week jongeren, in de winter nauwelijks. Ik zie zowel basketball als voetbal. Waarschijnlijk meer basketball.” (Omwonende, Breda)

Toch zijn de geluiden niet alleen positief over deze modale basketballvoorziening. Onder zowel omwonenden als gebruikers leeft de wens voor een tweede basket.

“Ik vind het een leuk veldje, maar van mij mogen ze er nog wel een tweede basket bij zetten.” (Jongere, Maasdriel)

“Als de gemeente dit veldje wat groter zou maken, dan zou het meer een sportplek dan een hangplek zijn.” (Omwonende, Breda)

Foto 3. Venray-4.

Niveau 4 – uitgebreid

De meest uitgebreide variant van de openbare basketbalvoorziening lijkt van alle niveaus het meeste op basketbal zoals deze bij de vereniging aanwezig is. De gebruiksfrequentie van deze voorziening is hoog. Maar basketbal legt het vooral af tegen voetbal.

“Er wordt hier vooral gevoetbald, terwijl het een basketbalveldje is. Maar dat vind ik persoonlijk niet erg.” (Omwonende, Weert)

“Elke dag komen hier kinderen. Het is hier wat drukker op woensdag en in het weekend. (...) Het is een basketbalveld maar ik zie nooit een basketball. Er wordt hier veel gevoetbald en ook wel eens gebasketbald, maar dat gebeurt meestal nadat ze klaar zijn met het voetballen. Dit doen ze dan ook met een voetbal.” (Omwonende, Weert)

“Ik vind dit een leuk veldje. Er is wel basketbalbelijning aanwezig maar basketball doen we weinig.” (Jongere, Breda)

“Er wordt heel veel gevoetbald en ook nog wel eens gebasketbald, maar je ziet dat dat niet zo makkelijk gaat bij veel kinderen met zulke hoge baskets.” (Omwonende, Weert)

Foto 4. Weert-4

Overall conclusie case study

Uit observatierapporten blijkt dat met name staat van de voorzieningen van het eerste en tweede niveau vaak te wensen overlaat. Voorbeelden hiervan zijn onbruikbare ondergronden, kapotte borden of scheefhangende ringen. Deze gebreken lijken in veel gevallen oorzaak van achterstalling onderhoud. De basket is, mede door zijn hoogte, in relatief weinig gevallen slachtoffer van graffiti of andere vormen van vandalisme.

Naarmate de sportfaciliteit in de wijk meer herkenbaar is als een specifieke basketbalplek, dan wordt er ook vaker gebruik van gemaakt om te basketballen. Voorzieningen op het eerste niveau hebben buiten de basket weinig te maken met basketballen. Een voorbeeld hiervan is te vinden in Venray, waarbij geen bord aanwezig is. Daarnaast is het ook geen uitzondering dat een basket op een grasveld wordt aangelegd. Uit de observatierapporten blijkt niet dat er op deze plekken gebasketbald wordt. Het is evenmin door jongeren en omwonenden aangegeven in de interviews. Op niveau 2 is dit wel het geval. Er is bij dit niveau van voorziening dan ook sprake van een herkenbare plek om te basketballen. Er is sprake van een harde ondergrond, maar ruimte om tot een spel te komen ontbreekt vaak. Bij niveau 3 is de herkenbaarheid van de basketbalplek beduidend groter. In sommige gevallen dragen bordjes '*verboden te voetballen*' hier aan bij, in andere gevallen gaat het om de officiële basketbalbelijning die ook bij de wedstrijd sport gebruikt wordt. Op basis van het onderzoek mag geconcludeerd worden dat er op meer van deze voorzieningen met regelmaat gebasketbald wordt. De meest uitgebreide basketbalvoorziening is beschreven als niveau 4. Het gaat hierbij om twee baskets, een afgebakende speelruimte en harde ondergrond. De paradox van deze meest uitgebreide basketbalvoorziening is ook zijn aantrekkingskracht op andere sporten zoals voetbal. Gebruikers en omwonenden van dit type voorziening gaven aan dat er voornamelijk op gevoetbald wordt.

Om specifiek basketballende gebruikers te trekken dient een basketbalvoorziening ook als zodanig herkenbaar te zijn. Daarbij moet de ondergrond hard zijn, is belijning of afbakening gewenst en verdient het aandacht om rekening te houden met de omvang.

Bijlage 5. Checklist case study de basket & ruimte

Situering met omgevingseigenschappen, zo uitgebreid mogelijk				
Bouwjaar				
Ondergrond				
Aanwezigheid enige vorm van belijning: ja of nee? Toelichting:	Ja		Nee	
Hoeveel baskets				
Hoogte baskets in cm				
Evt. andere afmetingen van bijv. voetbalgoals:	Soort meetobject:			
	Lengte:	Breedte:	Hoogte:	
Ring met of zonder net	Met		Zonder	
Soort net				
Kwaliteit vd baskets				
Omheining + soort				
Aanwezigheid verlichting ja/nee?	Ja		Nee	
Aantal prullenbakken				
Staat van onderhoud				
Mate van veiligheid om te sporten ivm blessures e.d. Toelichting:	Goed		Matig	Slecht
Aantal bezoekers per dagdeel				
Leeftijd bezoekers	0 – 12		12 - 18	18+
Andere aanwezige voorzieningen zoals bankjes en tafeltjes				
(Gebruiks)voorschriften aanwezig: ja of nee?	Ja		Nee	
Zo ja, opschrift:				

Bijlage 6. Topiclijst case study de basket & ruimte

Vragenlijst gebruikers:

1. Waarom maak je gebruik van dit veldje/pleintje?
2. Hoe vaak maak je er per week gebruik van?
3. Wat doe je hier zoal als je hier bent?
4. Zit je zelf bij een sportclub?
5. Wat vind je van dit veldje/pleintje?
6. Wordt het goed onderhouden door de gemeente volgens jou?
7. Wat kan er verbeterd worden volgens jou?
8. Zijn er genoeg speelmogelijkheden voor jou in je directe omgeving?
9. Heb je wel eens last van anderen terwijl je hier bent? Zo ja, wat gebeurt er dan?
10. Voel je je veilig op dit veldje/pleintje?
11. Wat vind je zelf van sporten op straat?

Vragenlijst buurtbewoners:

1. Wat vindt u van dit veldje/pleintje in uw buurt?
2. Wat gebeurt er zoal op dit veldje/pleintje?
3. Hoe vaak per week komen hier kinderen/jongeren?
4. Op welke dagdelen is er de meeste activiteit?
5. Vindt u dat de gemeente het goed onderhoudt?
6. Heeft u wel eens overlast door het veldje/pleintje dat hier ligt?
7. Bent u wel eens in aanraking gekomen met de gebruikers van het veldje/pleintje?
8. Voelt u zich veilig rondom het veldje/pleintje?
9. Zou de gemeente iets kunnen verbeteren? En zo ja, wat dan precies?
10. Hoe staat u tegenover straatsport in het algemeen?

Bijlage 7. Verslag brainstormsessie 1

Datum:	19 februari 2010
Tijd:	12.30 – 15.30 uur
Locatie:	Groene zaal, Huis van de sport, Nieuwegein.
Aanwezig:	Stefan Beerepoot (KNAU), Nanning van der Hoop (Badminton), Danny de Ruiter (NHV), Han van Dijk (JBN), Ingrid Koppelman (NTTB), Milan Somers (KNKF), Jan-Tonny Visser (KNKV), Rogier Hoff (KNLTB), Esther Wender (NBB), Gerge Emmen (NBB), Bas Rauwerdink (Nevobo), Edo Gabes & Lies Faber (Velopa-Omnisplay), René Bronwasser (Royal Campen).
Afwezig:	Lieke Vloet/Jeroen van Tets (NOC*NSF), Kara Meijer/Arno den Hartog (KNHB), Jan Kok/Mark Blankwater (KNVB)

De afwezige partijen hebben te kennen gegeven dat zij betrokken willen blijven binnen het Streetwise project. Hun afwezigheid was geen teken van desinteresse.

Voorafgaand aan de brainstormsessie hebben de genodigden bonden een vragenlijst toegestuurd gekregen. Deze ging in op vijf thema's, te weten doel, doelgroep, hardware, software en uitdagingen. Deze vragenlijst is voorafgaand aan de brainstormsessie ingevuld en geretourneerd. De gegeven antwoorden vormden de basis voor de brainstormsessie.

Doelstelling

Centraal binnen dit thema stond de vraag: Waarom heeft de sportbond interesse in het ontwikkelen van Streetwise aanbod? Binnen de brainstormsessie zijn de bonden tot de volgende doelen gekomen:

1. Zichtbaarheid / sport terug in de wijk
2. Alternatief sportaanbod / afstemming vraag huidige doelgroep (shopgedrag)
3. Bereiken nieuwe doelgroepen / drempelverlaging
4. Stimulering bewegen / afvallen (30 minuten bewegen norm)
5. Bestrijden wijkproblematiek (sociale cohesie / sociaal kapitaal)
6. Binnenhalen sportevenementen (OP2028)
7. Benutten pedagogische waarden sport
8. Verbeteren van (stoffige) imago van de huidige sport (voornamelijk bij de jeugd)
9. Verhogen (van de kwaliteit) van het standaard aanbod
10. Versterken samenwerkingsverbanden met andere sporten (bonden), gemeente en overige gerelateerde partijen.

Ledenwinst werd niet genoemd als doel. Antwoord vanuit de bonden was dat ledenwinst eerder een gevolg is, dan een op zichzelf staand doel.

Doelgroep

Centraal binnen dit thema stond de vraag: Welke doelgroep(en) wilt u met Streetwise aanbod gaan bereiken? Een doelgroep werd door vrijwel elke bond één doelgroep genoemd, namelijk jeugd (6 t/m 24). De KNAU gaf echter aan alle leeftijden te willen bedienen.

Vanuit deze visie zijn er binnen de brainstormsessie de volgende doelgroepen toegevoegd:

1. Ouderen
2. Sporters met een beperking
3. (Langdurig) werklozen (re-integratie)
4. Buurtbewoners
5. Families
6. Naschoolse opvang
7. Bedrijfssport
8. Studenten (sportgerichte opleidingen/ stage plekken)
9. Toeristen / thuisblijvers vakantie
10. Bedrijfsleven
11. Welzijnsinstellingen

Binnen de brainstormsessie werd stil gestaan bij het bereiken van meisjes. Binnen de brainstormsessie zijn de volgende punten aangegeven:

1. Vrouwelijke sportbegeleiders (voornamelijk mannenwereld)
2. Vrouwelijke rolmodellen vanuit (professionele) vereniging
3. Integreren cultuur → dans
4. Aanpassen aanbod op playground: Nevobo bestaat bijv. voornamelijk uit vrouwen.

Hardware

De sportbonden hebben door middel van de vragenlijst beschreven hoe zij qua hardware hun Streetwise playground eruit willen laten zien. Daarbij is rekening gehouden met sportspecifiek materiaal (baskets, net, doeltjes), afmetingen, ondergrond, belijningen, licht, hekwerk en eventuele overige zaken (bijvoorbeeld opslag van materiaal). Zowel de maximale eisen als de minimale eisen van een playground zijn beschreven. Op basis hiervan produceert Velopa-Omnisplay in samenwerking met de bonden een digitale film maken om zichtbaar te krijgen wat de bonden voor ogen hebben. Voorbeeld: www.youtube.com/watch?v=zbw8Ds3tu1A.

Software

- Software is onderverdeeld in spelaanbod, rol vereniging, rol bond en rol gemeente.
- Spelaanbod: Clinics / wedstrijden / themadagen.
- De vereniging heeft volgens de bonden de volgende rol:
 1. Begeleiding / ondersteunen / aanspreekpunt activiteiten
 2. Promotie
 3. Leveren rolmodellen
 4. Zorgen voor doorsluit van geïnteresseerde deelnemers

Hierbij werd de vraag gesteld of de vereniging een prominente rol in moet nemen bij de ontwikkeling/inrichting van de playgrounds. Tijdens de brainstormsessie concludeerde de bonden dat zij, vanwege het vrijwillige kader, niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het spelaanbod. Zij kunnen namelijk niet hele dag(en) aanwezig zijn. De vereniging zou daarom een ondersteunende rol moeten hebben ten opzichte van bijvoorbeeld sportbuurtwerkers. De vereniging kan hen opleiden (module) voor het geven van clinics voor de desbetreffende sport.

Tijdens de brainstormsessie is verder naar voren gekomen dat de bond de volgende taken op zich moet nemen:

1. Leveren ‘hapklaar’ product voor vereniging.
2. Communicatie met gemeente/school/sportorganisatie

De gemeente is volgens de Streetwise-bonden verantwoordelijk voor:

3. Beheer
4. Onderhoud
5. (Deel) financiering
6. Leggen van link tussen aanbod en doelgroep
7. Het opnemen van playgrounds in integraal beleid
8. Professionalisering

Uitdagingen

Ten slotte is besproken welke uitdagingen er nog liggen voor bonden die willen investeren in een ‘streetwise programma’. Deze zijn op te delen in een drietal thema’s.

- Financieel:
 1. Financiële situatie van de bonden is niet toereikend
 2. Financiële impuls voor onder andere loonkosten trainer, communicatie/pr, materiaal.
- Organisatorisch:
 1. Vrijwilligers tekort verenigingen.
 2. Samenwerking bond/gemeente/sportbuurtwerkers (is in het verleden lastig gebleken)
- Overig:
 1. Motiveren verenigingen.

Bijlage 8. Verslag expertmeeting 1

Locatie: topsportcentrum Almere

Datum: 26 maart 2010

Aanwezigen

Henk van Aller	Gehandicaptensport Nederland
Yolanda Barend	Ministerie van VWS
Koen Breedveld	W.J.H. Mulier Instituut
Astrid Cevaal	W.J.H. Mulier Instituut
Gerge Emmen	Nederlandse Basketball Bond
Edo Gabes	Velopa-Omniplay
Bobby Gehring	Johan Cruyff Foundation
Ilja van Holsteijn	Johan Cruyff Foundation
Marije van Houwelingen	Ministerie van VWS (dagvoorzitster)
Chris Kaper	Richard Krajicek Foundation
Jan Kok	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
Ingrid Koppelman	Nederlandse Tafel Tennis Bond
Dayenne L'Abbée	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
Eric Lagendijk	DSP Groep
David Romijn	W.J.H. Mulier Instituut
Jan Wim Stals	Nederlandse Basketball Bond
Carole Thate	Johan Cruyff Foundation
Coen van Veen	Richard Krajicek Foundation
Esther Wender	Nederlandse Basketball Bond

Doel van de bijeenkomst is het inzichtelijk krijgen van de kritische succes- en faalfactoren die een rol spelen bij het sporten in de wijk. De deelnemers worden uitgedaagd om na te denken over de succes- en faalfactoren. Aan het eind van de bijeenkomst hopen de NBB en VWS dat er op basis van de expertise van de deelnemers vanuit verschillende beleidsterreinen een 'ideale playground' op basis van de vraag tot stand komt. De aangesloten Streetwise-bonden (zie bijlage 2) spraken eerder al uit dat het hen vooral zal gaan om de promotie van de sport en niet zozeer het ledental bij de bond⁵. Deze ideale playground zal in expertmeeting 2 getoetst worden bij gemeenten en andere potentiële investeerders.

Doel en doelgroepen

In deze presentatie zijn de resultaten gepresenteerd van de brainstormsessie met de verschillende Streetwise-bonden. Hierbij werd notitie gemaakt van de doelen van het 'Streetwise' sporten zoals deze door de bonden geformuleerd werden.

- Zichtbaarheid / sport terug in de wijk
- Alternatief sportaanbod / afstemming vraag huidige doelgroep (aansluiten shopgedrag)
- Bereiken nieuwe doelgroepen / drempelverlaging
- Stimulering bewegen / afvallen (30 minuten bewegen norm)
- Bestrijden wijkproblematiek
- Binnenhalen sportevenementen (OP2028)

⁵ een voorbeeld hiervan is de NTTB die onderscheid maakt tussen het recreatieve pingpong en meer prestatiegerichte tafeltennis

- Benutten pedagogische waarden sport
- Verbeteren van het imago van de sport

Daarnaast werden ook de doelgroepen geformuleerd;

- Jeugd (Natuurlijk!)
- Revalidatie
- Ouderen
- Sporters met een beperking
- (Langdurig) werklozen (re-integratie)
- Buurtbewoners
- Families (vakantie tijdbesteding)
- Studenten (sportgerichte opleidingen/stage plekken)
- Campingbezoekers
- Toeristen / thuisblijvers
- Bedrijfsleven
- Welzijnsinstellingen
- Horeca
- Bedrijfssport
- Naschoolse opvang

Hier werden door de aanwezigen nog ‘onderwijs’ en ‘vereniging’ toegevoegd.

Op de stelling of het de taak is van de vereniging is om de sport terug in de wijk te brengen werd verdeeld gereageerd. Uiteindelijk bleken de meningen minder ver uit elkaar te liggen dan aanvankelijk het geval leek. Men viel vooral over het woordje ‘taak’. Vrijwel iedereen gaf uiteindelijk aan dat het wel degelijk wenselijk is wanneer verenigingen zich hiermee bezig houden. Een taak zou te veel extra verantwoordelijkheden voor de vereniging impliceren.

Hardware

Op basis van een rondgang langs de bonden werden op vijf onderdelen vereisten voor playgrounds geformuleerd. Deze waren;

- Sportspecifiek materiaal (duurzaam, kids- en hufterproof, technologie: lichten, snelheidsmeters)
- Ondergrond (goede valondergrond, stuiterondergrond)
- Licht (gewenst, niet noodzakelijk)
- Hekwerk (afhankelijk van de sport, afsluitbaar)
- Overige eisen (groene omgeving, toiletten, tribunes/zitplaatsen, materialenopslag)

Verder werden er door de aanwezigen geen andere suggesties toegevoegd. De presentatie werd gevolgd door het uiteengaan in groepjes waarbij men de opdracht meekreeg om op basis van de zojuist aangehoorde presentaties een speelgelegenheid te ontwerpen voor een specifieke doelgroep. (Beschrijving uitkomsten volgen onder kopje: *uitkomsten*)

Software

Een aantal aspecten verdient aandacht wanneer over de software (ook wel orgware genoemd) gesproken wordt. Vanuit de bonden kwamen de volgende punten;

- Spelaanbod (clinics, wedstrijden, themadagen)
- Rol vereniging (begeleiding/ondersteuning, promotie, rolmodellen, doorsluizen geïnteresseerden)
- Rol van de bond (het leveren van 'hapklaar product' (zoals clinic) aan verenigingen, communicatie)
- Rol gemeente (beheer, onderhoud, financiering, link tussen aanbod en doelgroep?)

Daarna uiteen om op basis van deze presentatie en eigen ideeën het softwarepakket op de speelgelegenheid te formuleren rond het eerdere eigen ontwerp.

Pitch van alle ontwerpen

(1 minuut per groep) door ieder groepje (behalve van groep 2)

Groep Yolanda Barend (1):

- * Meer sporten dan alleen voetbal
- * Toegankelijk voor gehandicapten
- * Opberghok en uitkijkruimte voor leraar/toezichthouder
- * Sportaanbod en clinics door clubs uit de buurt
- * Energie opwekken dmv fitnessapparatuur
- * I-pod systeem
- * Multifunctioneel
- * In winter ook ijsbaan
- * Opvallende ronde vorm in opvallende kleuren

Groep Esther Wender (4):

- * Multifunctioneel!
- * Veel sporten op één plek
- * Voetbal apart
- * Dagprogramma fundamenteel
- * Een plek waar iedereen welkom is
- * Horecagelegenheid/opbergruimte belangrijk (sociale functie)
- * Toezicht belangrijk

Groep Gerge Emmen (3):

- * Multifunctioneel (meerdere sporten op meerdere velden)
- * Groene omgeving en natuurlijke barrières (bosjes / bomen ipv veel hekwerk)
- * Veldontwerp → Een menukaart waar omwonenden en gemeente sporten uit kiezen
- * Uniformiteit / één uitstraling
- * Doel: Sporten & ontmoeten
- * Ligging: Toezicht bevorderend
- * Eén coördinator als aanspreekpunt
- * Verrijdbare / verplaatsbare materialen
- * Voldoende tribunes en afvalbakken

De pitches naast het onderzoek gelegd

Het overgrote gedeelte van de conclusies uit de interviewronde, die vooraf ging aan deze bijeenkomst kwam ook naar voren in de pitches. Wat opviel was dat ieder groepje een multifunctionele speelgelegenheid had gemaakt en dat er weinig rekening gehouden was met ruimte en financiering.

Reacties naar aanleiding van het onderzoek:

- Het hebben van een aanspreekpunt werkt drempelverlagend voor externe partijen om iets te organiseren op de speelplek. Zo kan er gemakkelijker aangehaakt worden bij andere activiteiten en is er daarnaast ook mogelijkheid tot reserveren voor scholen, verenigingen en overige instanties die iets met de speelruimte willen.
- Suggesties te over om scholen te betrekken hoewel enkele aanwezigen vrezden dat de scholen dit niet leuk zullen vinden.
- Wanneer jongeren als begeleiders ingezet worden is het vooral van belang om de jongeren uit de wijk zelf te halen. Dit werkt beter dan de misschien iets hoger opgeleide externe jongeren die in de wijk als begeleider actief zijn. (RKF)
- Ondanks de breeduit onderkende tendens van het individualisme (met name in de grote steden) en de bijbehorende afname van lidmaatschap en vrijwilligerswerk is er wel een antwoord. Wanneer jongeren een rol gegeven wordt zullen ze deze aanpakken. De RKF geeft aan dat hun scholarship-programma uitstekend werkt.
- De discussie over de vraag wat nu wel of niet georganiseerd sportaanbod is, mondt uit in het wijzen op het belang van de 'nieuwe lidmaatschappen'. Voorbeelden hiervan zijn streetleagues(van onder andere. NAC Breda en NEC) en het straatlidmaatschap dat jongeren bij de NBB kunnen hebben.

Reacties naar aanleiding van de bijeenkomst:

- Jan Wim Stals: *“De interactie van vandaag levert veel op, maar blijf nadenken over het uiteindelijke rendement. Hoe gaan we alle waardevolle suggesties gebruiken?”*
- Ingrid Koppelman: *“De volgorde van de bondenmeeting en vervolgens deze expertmeeting was goed. De overlap van de beide dagen was ook hoopgevend.”*
- Eric Lagendijk: *“Vandaag was het nuttig, maar er was geen sprake van beperkingen. Wanneer je de volgende keer wel mengt met gemeenten dan krijg je wel te maken met beperkingen. Dan moet er wel rekening gehouden worden met het vrijmaken van budgetten en bouwgrond.”*
- Esther Wender: *“Ik neem veel mee van vandaag. Ik vond het erg nuttig, het wordt namelijk concreter op deze manier. De vraag blijft echter: hoe krijgen we het verkocht? We zouden graag een pilot draaien op basis van één van deze ideeën en kijken of het echt werkt.”*
- Carole Thate: *“Er zijn bij ons drie locaties bekend die nu in aanbouw zijn en zeer geschikt zijn voor een pilot. Na deze ‘scanpilot’ valt het ontwerp dan te verkopen aan gemeenten.”*

Bijlage 9. Verslag brainstormsessie 2

Locatie: Huis van de Sport, Nieuwegein

Datum: 9 april 2010

Doel:

Mogelijkheden Streetwise Sporten aan gemeenten en woningbouwcorporaties presenteren, met als doel deze te overtuigen van het nut om hierin te investeren. Hoe overtuigen we ze?

Doelgroep:

Vijf gemeenten: Ambtenaar sport & gerelateerde collega

Woningbouwcoöperaties

NOC*NSF

Thema 1: Verenigingen (1)

Welke rol krijgt de vereniging binnen Streetwise Sporten?

- Leveren van kennis & expertise
- Link tussen wijk & bond
- Inspirator voor de wijk
- Vereniging als leerbedrijf (combinatiefunctionaris, ROC's)
- Creatief aanbod → Projectmatig training geven

Hoe maken we het interessant voor verenigingen om in te stappen?

- Drempel zo laag mogelijk maken
- Leveren kant en klare producten vanuit bonden
- Ondersteuning vanuit gemeente (combinatiefunctionaris, gelden)
- Opzetten verenigingscommissie → Extern buiten centrale processen

Hoe maken we het interessant voor deelnemers om in te stappen?

- Deelnemers registreren in plaats van een lidmaatschap
- Beloning voor deelname van 'leden' of 'geregistreerden'. Bijvoorbeeld na aantal keer deelname een bal.
- Moment van registratie en manier waarop het gebracht wordt is essentieel

Thema 2: Relatie bond & vereniging

Hoe ziet de samenwerking tussen de bond en de vereniging eruit? Wie doet wat?

Bond → Vereniging

- Informeren van vereniging
- Leveren kant en klaar product
- Tot stand brengen contact met gemeente en overige partijen

Vereniging → Bond

- Leveren succesverhalen
- 'Faalfactoren' benoemen

Thema 3: Rol Bonden (collectief)

Hoe creëer je een actieve/effectieve samenwerking tussen bonden?

- Stuurgroep bonden met één projectleider
- Bondsbreed lidmaatschap → Streetwise lidmaatschap
- Ledenwinst geen doel, kijken naar aantal deelnemers

Hoe creëren we draagkracht binnen het bestuur voor Streetwise Sporten?

- Valt binnen beleidsplannen
- Bestuur tijdens een later stadium betrekken / informeren

Thema 4: Invulling binnen bond

Toekomst?

Afhankelijk per bond

Afhankelijk van uiteindelijk resultaat

Bijlage 10. Verslag expertmeeting 2

Locatie: La Gare, Amersfoort

Datum: 31 mei 2010

Aanwezigen

Rob van de Berg	Gemeente Delft
René Leppink	Gemeente Utrecht
Anouk Bloembergen	Gemeente Borne
Brian Benjamin	Gemeente Amsterdam
Martijn Martens	Gemeente Houten
Ellen Arendse	Gemeente Houten
Robert Bessems	Gemeente Houten
Angelique ten Wolde	De Woonplaats (woningbouw)
Wouter du Gardijn	Du Gardijn verzekeringen
Gerda op het Veld	NOC*NSF
Edo Gabes	Velopa-Omniplay
Marije van Houwelingen	Ministerie van VWS (dagvoorzitster)
Esther Wender	Nederlandse Basketball Bond
Gerge Emmen	Nederlandse Basketball Bond
Koen Breedveld	W.J.H. Mulier Instituut
Astrid Cevaal	W.J.H. Mulier Instituut

Kansen sporten in de openbare ruimte (sportbreed)

Gerda Op het Veld gaf de volgende redenen aan waarom NOC*NSF aansluit binnen dit project:

- Stimuleert om doel te bereiken: 75 procent sportparticipatie.
- Leefbaarheid binnen wijken wordt vergroot en in het verlengde daarvan 'trots' zijn om in de wijk te wonen.
- Koppeling met sporten in het onderwijs kan ook via Streetwise Sporten gemaakt worden.

Rollenspel (opzet, zie blz. 80)

- Esther Wender (initiatiefnemer Streetwise) gaf uitleg aan wethouders en burgemeester (zie uitkomsten expertmeeting 1).
 - Doel;
 - Doelgroep;
 - Hardware;
 - Hapklare producten leveren;
 - Het is een pilot. Proberen en kijken of het slaagt. Lessen eruit trekken.
- Wethouder Sport:
 - Park opknappen → Pilot starten in Zonneklaar (fictieve gemeente, zie bijlage 11);
 - Er moeten partijen voor activiteiten + beheer gevonden worden;
 - Niet te veel overlast veroorzaken. Locatie essentieel om verzamelplek te voorkomen;

- Reactie op WMO: Sportbreed betrekken gehandicapten. Niet specifiek dit project. Enkele plekken voor gehandicapten (niet alle plekken);
 - Mede in verband met de bezuinigingen dit project starten als pilot, om vervolgens op meerdere plaatsen te starten mocht het succesvol zijn;
 - Volgende partijen betrekken: Welzijn (focus meer op activiteiten i.p.v. buurthuizen), woningbouwcoöperaties (overlast monitoren, zorgen voor afname) en Sport;
 - Creëren van voorbeelddagen (laten zien wat je kunt op zo'n voorziening).
- Wethouder DMO:
 - Sterrenwijk (fictieve wijk) ouderenaanpak verbeteren;
 - Heel Zonneklaar sporten voor ouderen + gehandicapten bevorderen;
 - Laagdrempeligheid voor gehandicapten is te beperkt. Alle sportplekken moeten toegankelijk zijn voor ouderen en gehandicapten;
 - Wethouder Wijken:
 - Er is frictie met bewoners naar aanleiding van Cruyff Court dus overlastpreventie is belangrijk. Keerzijde medaille;
 - Sport niet prioriteit voor de wijk;
 - Belangrijke vraag: Veel sportactiviteiten, dus hoe gaan we dit coördineren?;
 - Reactie op partijen van sport: Mist onderwijsinstellingen.

Discussie

- Rob van de Berg (Gemeente Delft)
 - Herkenbaar probleem;
 - Integrale aanpak belangrijk (voor iedereen wat te halen);
 - In Delft gebeurt dit al d.m.v. sportnota (welzijn/zorg/onderwijs/sport). Proces van tien jaar om dit te realiseren;
 - Gemeenten moeten faciliteren in de vorm van combinatiefunctionarissen;
 - Voortborduren op BOS projecten en schoolsportverenigingen.
- René Leppink (gemeente Utrecht)
 - Teruglopende budgetten maken het misschien lastiger;
 - Continuering belangrijk, paar partijen moeten zich committeren;
 - Rekening houden met verschil zaalsport en veldsport. Veldsport heeft vaak meer mogelijkheden door bijvoorbeeld eigen clubhuis;
- Wouter du Gardijn (voorzitter voetbalvereniging)
 - Enschede bezig met vitale sportvereniging;
 - Maak zoveel mogelijk gebruik van de bestaande verenigingen;
 - Moeilijk om bestuurders te vinden voor vereniging die activiteiten op zich nemen. Professionalisering vereniging speelt hier een rol in;
 - Gebruik maken subsidiegelden. Zelf voor aantrekken van clubmanager.
- Brian Benjamin
 - Belangrijkste doel: Sport aanbieden aan mensen die nu nog, om wat voor reden dan ook, niet kunnen sporten;
 - Sportbonden hebben belangrijke rol in verband met aanbod op de veldjes.
- Martijn Martens & Robbert Bessems
 - Begeleiders wegzetten bij courts voor organisatie;

- Is dit een positieve ontwikkeling? Haalt dit juist geen leden weg?;
- Goed om de druk voor sporthallen te verlichten;
- Tip: Kijken naar concept brigde Denken en Doen.
- Angelique ten Wolde
 - Wijken wordt met Streetwise aanbod leefbaarder. Dit zorgt voor stijging van waarde vastgoed, dus interessant voor woningbouwcoöperaties;
 - Belangrijk om wat voor soort wijken het gaat. Ook baat bij om 'anonieme en verwaarloosde plekken' te laten verdwijnen;
 - "Woningbouwcoöperatie is geen pinautomat". Leveren wel eenmalige subsidies voor aanleg sportvelden;
 - Cofinanciering met gemeente, niet geheel vanuit de woningbouw.
- Anouk Bloembergen
 - Koppeling maken met BOS consulenten;
 - Borne misschien wel te klein voor uitgebreide sportaccommodaties.
- Gerda Op het Veld
 - Gemeenten schakelen tussen vraag en aanbod.

Nabespreking

Reactie Marije van Houwelingen:

- Dit project past perfect in MAJDS;
- Het blijft de vraag wie de nieuwe bewindspersoon wordt op het gebied van sport (in de wijk);
- Dit project laat in ieder geval zien dat sportparticipatie meer is dan lid zijn van een vereniging.

Wat zou je willen zien bij een mogelijke samenwerking:

- Ondernemerschap bij gemeente (Enschede)
- Kant en klare producten (Utrecht)
- Politieke inbedding (Gemeente Houten)
- BOS projecten koppelen (NOC*NSF)

Rollenspel expertmeeting 2

Gemeente Zonneklaar

Gemeente Zonneklaar heeft 150.000 inwoners. Het is een groeiende provinciestad, centraal gelegen in het land. De stad beschikt over 8 stadsdelen en 39 wijken. Volgens de RSO-norm is de sportparticipatie in de gemeente Zonneklaar conform het landelijke beeld. De sportdeelname bij de ouderen blijft iets achter op het landelijk gemiddelde en ook de groei in het aantal jongeren dat sport stagneert, met name onder de groep meisjes. De gemeente Zonneklaar heeft in totaal 140 sportverenigingen, waarvan de meeste aan de rand liggen.

Aandachtswijken

In Zonneklaar zijn drie wijken benoemd tot aandachtswijken.

1. Maanzicht. De multiculturele wijk Maanzicht bestaat uit veel hoogbouw en beschikt alleen over een basketbalpleintje, gelegen bij basisschool De Planeet. Verder wat kleine trapveldjes en speeltuinen voor de jongste jeugd. De dichtstbijzijnde sportverenigingen liggen op 3 kilometer afstand. Er is veel overlast van hangjongeren. Tijdelijk was er een straatverbod.
2. Regenboog. De Regenboog is van oorsprong een oude arbeiderswijk in het midden van de stad, grenzend aan Maanzicht. Ook hier zijn veel huurwoningen, echter de wijk is relatief groen. De enige Cruyff Court ligt in deze wijk. In die wijk ligt ook een sporthal, een skatebaan en er is een jongerencentrum aanwezig. De voetbalvelden van VVZ grenzen aan deze wijk, liggen op 2 km van het Cruyff Court.
3. Sterrenwijk. De kleinste wijk van de gemeente is Sterrenwijk. Deze wijk scoort relatief hoog op de veiligheidsindex, maar vergrijst enorm. In de wijk Sterrenwijk ligt een atletiekvereniging en een tennisvereniging. De openbare voorzieningen voor kinderen worden nauwelijks gebruikt en zien er verwaarloosd uit. Ook is er een enigszins verouderd gemeentezwembad.

De wethouder sport is naar de conferentie over streetwise sporten geweest en is daar erg enthousiast over. Hij heeft daarom één van de initiatiefnemers uitgenodigd om het initiatief aan het college van B&W te presenteren en om met hen te praten over de mogelijkheden van streetwise voor de gemeente Zonneklaar.

Kenmerk	Landelijk	Zonneklaar	Sterrenwijk	Maanzicht	De Regenboog
Aantal inwoners	16.357.990 (2007)	150.000	7.500	12.000	18.700
Gezin met kinderen	35%	29%	20%	40%	40%
Gemiddelde grootte gezin	2,3	2,0	1,7	2,3	2,1
0-14 jarigen	18%	17%	11%	23%	22%
15-24 jarigen	12%	14%	13%	18%	15%
Allochtonen	11%	41%	43%	69%	55%
Werkzame personen	70%	61%	63%	48%	53%
Bijstandsuitkeringen per 1000	46	133	108	236	267
Gemiddeld inkomen in euro's	17.700	17.000	18.900	14.300	15.600
Huurwoningen	45%	72%	84%	81%	88%
Koopwoningen	55%	28%	16%	19%	12%
Gemiddelde waarde woningen in euro's	217.000	150.000	161.000	102.000	151.000
Veiligheidsindex 2009		7,3	6,8	4,9	6,1

Wethouder Wijken (CDA)

U voelt zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid binnen de wijken. Jaarlijks polst u de bewoners naar hun tevredenheid hierover. Het gemiddelde rapportcijfer voor de drie aandachtswijken bestaat uit een 5.9, ver onder het gemiddelde van heel Zonneklaar. Het gaat hierbij vooral om geluidsoverlast, vuil en overlast van jongeren. De helft van de bewoners vindt dat er problemen zijn die moeten worden aangepakt. Problemen die worden genoemd zijn vervuiling en overlast/activiteiten voor de jeugd. Hierover zijn ook in de gemeenteraad al regelmatig vragen gesteld. U bent voornemens in sport te investeren. De wijk De Regenboog beschikt al over een Cruyff Court omringd met veel groen. Door de bewonersraad bent u bij allerlei plannen geregeld teruggefloten, zo ook rond de besluitvormingsfase van het reeds aangelegde Cruyff Court. U wil dat opnieuw voorkomen, maar u bent erg enthousiast over de aanleg van een multifunctioneel plein, waarbij de aanbieder de betrokkenheid van verenigingen garandeert. u bent uitgenodigd bent voor deze bijeenkomst en dat u erg benieuwd bent of 'streetwise' voor u een interessante oplossing kan bieden en wat u dat zou kosten.

Wethouder DMO (PVDA)

De deelname van zowel fysiek als mentaal gehandicapten aan sport in de gemeente Zonneklaar loopt flink achter. In de Sterrenwijk staan woningen voor mensen met een fysieke en mentale handicap. Een van uw doelen is het bewerkstelligen van de integratie van gehandicapten met niet-gehandicapten. Met sportdeelname in de wijk en bij de sportvereniging ziet u hiervoor mogelijkheden . Daarnaast wilt u dat er een impuls komt voor het sporten en bewegen van de ouderen in de gemeente. U bent benieuwd naar de mogelijkheden die streetwise voor uw vraagstukken heeft.

Wethouder Sport (VVD)

In tegenstelling tot uw collega wethouders bent u degene geweest die namens de gemeente op bezoek bent geweest bij het Streetwise seminar. U bent dus al op de hoogte van het concept en weet dat ze zoeken naar een gemeente waar met dit nieuwe concept geëxperimenteerd kan worden. De maatschappelijke voordelen spreken voor zich en spreken u erg aan. Uw gemeente heeft sportbeleid hoog in het vaandel staan, maar het accent ligt daarbij op de georganiseerde

sport. Het beperkte budget is grotendeels bestemd voor de lokale topsport en de sportverenigingen. Kortom, voor de aanleg van deze nieuwe playground bent u in sterke mate afhankelijk van uw collega wethouders binnen de gemeente en medefinanciers zoals de woningbouwcorporatie en bedrijven. Het invoeren van streetwise binnen uw gemeente als landelijke voorloper zou u wel eens een nominatie sportgemeente van het jaar kunnen opleveren.

Sport terug in de wijk

Een studie naar de potentie van sporten in de openbare ruimte

Astrid Cevaal

David Romijn

Koen Breedveld

Gerge Emmen (NBB)

Esther Wender (NBB)

De sportdeelname en het lidmaatschap van sportverenigingen in de dichtbevolkte binnensteden liggen op een lager peil dan in minder dichtbevolkte delen van het land. Met Cruyff Courts, Krajicek Playgrounds en andere innovatieve sportplekken proberen initiatiefnemers sport en spel (weer) meer terug te krijgen in de wijk. Een tiental sportbonden, waaronder de Nederlandse Basketball Bond, ziet de kans om alternatief wijkaanbod te ontwikkelen, eventueel in samenwerking met de bestaande aanbieders en/of de lokale reguliere samenwerkingsverbanden.

De Nederlandse Basketball Bond heeft het W.J.H. Mulier Instituut gevraagd om factoren te onderzoeken, die de laatste jaren meer en minder succesvol zijn geweest in het terugbrengen van sport in de wijk. Aan de hand van een literatuurstudie, interviews met sleutelinformanten, een case study bij basketballpleintjes en expertmeetings zijn gegevens verzameld en gebundeld in deze rapportage.

Bij de totstandkoming en invulling van het lokale sportaanbod zijn gemeenten noodzakelijkerwijs betrokken. Dat verklaart waarom de conclusies en aanbevelingen gericht zijn op zowel sportbonden als gemeenten.